

AZ ÚJ MAGYAR HADSEREG AKNAKUTATÓ ÉS TŰZSZERÉSZ ALAKULATAINAK TEVÉKENYSÉGE

GELLÉRT TIBOR

1. Adatok Magyarország elaknásításának méreteiről

Az 1944 őszen visszavonuló és Magyarország területén védelemre berendezkedő fasiszta német csapatok és csatlósai a több mint fél évig tartó hadműveletek során az ország területének egy részét elaknásították, hogy azzal is fékezze a szovjet alakulatok előnyomulását. Ennek során nemcsak a főbb út- és vasútvonalakat, közlekedési csomópontokat, fontosabb objektumokat és ezek környékét aknásították el, hanem aknamezőket telepítettek a szántóföldeken, számos községben és egyéb településen is.

A szívós és váltakozó kimenetelű harcok résztvevői — támadók és védők egyaránt — igyekeztek műszaki zárákkal, aknamezőkkel biztosítani harctevékenységüket. A legkülönbözőbb típusú aknák tömege került a föld alá és a föld felszínére.

A felszabadulás után hazánk területén mintegy 100—120 ezer katasztrális hold elaknásított szántóterület jelentett életveszélyt a lakosság számára.¹ Az elaknásított erdőkről, mezőkről és településekről összesített adat nem áll rendelkezésünkre, viszont a részadatokból is képet nyerhetünk a veszély nagyságáról. Előjáróban megemlítjük, hogy például Tetétlen pusztán (Nagykörös mellett) 80—100 katasztrális holdnyi aknamező volt. Az ország területén — egy 1968-ban közölt adat szerint — mintegy 1200 hektárnyi terület várt aknamentesítésre.²

A robbanótestek hatástalanítása az újjáépítés feltételei közé tartozott, mivel elaknásított városaink, falvaink, mezőgazdasági területeink, szárazföldi és vízi útjaink nemcsak állandó életveszélyt jelentettek, hanem egyben gátolták a termelőmunka megindulását, továbbá a demokratikus intézkedések egy részének végrehajtását. Így például az aknaveszély sok helyen lehetetlenné tette a földreform-törvény végre-

¹ HL. Béketárgyalások anyaga. A/I/69. sz.

² Magyar Nemzet, 1968. december 1. — Az 1200 hektárnyi terület 80 százalékában erdő.

hajtását: az elaknásított területeken nem lehetett földet mérni és osztani.

A polgári szervek átiratok százaiban igényelték aknakutató járőröket és műszereket a Honvédelmi Minisztériumtól. A nagybajomi földigénylő bizottság például azzal indokolta kérelmét, hogy az utcák és a mezőgazdasági területek annyira alá vannak aknázva, hogy nincs életbiztonság. A község 18 000 katasztrális hold mezőgazdasági földterületén nem lehet munkát végezni.³ A Földművelésügyi Minisztérium a közellátási érdekekre hivatkozva kérte Somogy, Tolna és Fejér megyék tőgazdaságainak aknamentesítését.⁴

Az elhúzódo és rendkívül heves harcok következményeként különösen a dunántúli területek kerültek fokozottabb mértékben elaknásításra. A kaposvári 41. honvéd kiegészítő parancsnokság 1945. április 19-én kelt jelentése döbbenetes képet tár elénk a Balatontól délre eső területekről: „Jelentem, hogy a lezajlott harcok után Nyugat-, Észak-, Kelet-Somogyban és a Balaton déli partján összesen közel 170 km hosszú sávban, ahol az arcvonal közel négy hónapig húzódoott, számtalan érintő, tányér »g« akna, valamint fel nem robbant akna és tüzérségi lövedék fekszik.” A jelentés a továbbiakban beszámol arról, hogy Nagy-bajomnál több ezer halott fekszik temetetlenül, mert az aknamezők miatt nem lehet megközelíteni őket. Az aknamezők felszámolása végett érintkezésbe léptek a Vörös Hadsereg helyi parancsnokságával, ahonnan segítséget kértek az aknák eltávolítására. A felszedendő aknák számát több mint 100 000-re becsülték.⁵ Az aknaszedést különösen veszélyessé tette az a körülmény, hogy a gabona benőtte az aknanyomokat. A jelentés felhívta a figyelmet rá, hogy ha az aknamentesítést nem kezdik meg, illetve nem fejezik be idejében, aratáskor sorozatos szerencsétlenségek történhetnek. Ezért a kiegészítő parancsnokság a honvédelmi minisztertől egy utász egység kirendelését kérte, valamint — annak beérkezéséig — a már működő aknakutató járőr számára egy aknakutató műszer és három kiképzett nyomozókutya kiutalását.⁶

Sokszor a szovjet katonai parancsnokságnak kellett gyorsabb cselekvésre ösztönöznie a Honvédelmi Minisztériumot. Esztergom város szovjet katonai parancsnoka például 1945. november 7-én a honvédelmi miniszternek címzett levelében kérte a Komárom megye területén szétszórtan levő és már összegyűjtött aknák, lőszerke mielőbbi hatástalanítását, mert azok — őrizetlenül hagyásuk következtében — sok balesetet okoznak.⁷

A Pécel-i Nemzeti Bizottság a földművelésügyi minisztertől kért segítséget, hogy aknákat észlelő műszert juttassanak az időközben megalkult és ott dolgozó aknakutató járőrök részére.⁸

3 HL. HM. 1945/Eln. 28 173. sz.

4 Uo. 69 860. sz. — A Földművelésügyi Minisztérium 1945. július 25-én kelt átirata.

5 A becslés túlzottan szerény volt, mert később — pontosabb felmérés alapján — kiderült, hogy Somogy megyében több mint 400 ezer akna volt telepítve. (Lásd HL. HM. 1945/Eln. 28 728. sz., július 7-én kelt iratot.)

6 HL. Pécsi 4. honvéd kerületi parancsnokság iratai [1945/Eln. 402. II. sz.]

7 HL. HM. 1945/Eln. 47 342. sz.

8 Az ügydarab 1945. május 24-én kelt. — Az FM a kérelmet átküldte a HM-hez, mivel az igényt nem tudta teljesíteni. (HL. HM. 1945/Eln. 25 540. sz.)

Az aknakutatás veszélyességét nagy mértékben fokozta, hogy a németek a kutak kávájához, ajtó- és ablakkilincsekhez, ágyak lábához rögzítettek aknákat.⁹ Több helyen előfordult, hogy a harcok során elesett katonák testéhez is aknákat erősítettek. Sok egészségügyi katona pusztult el, vagy vált rokkanttá, amikor az elesetteket gyűjtötte össze.¹⁰ Kisiván Imre aknakutató elbeszélése szerint egy alkalommal vadonatúj német esőköpenyt látott lógni a fán. Már éppen le akarta emelni, amikor a napfény megcsillant egy dróton, ami a köpeny alól a földre vezetett. Felismerte, ha leemeli az esőköpenyt, az akna felrobban alatta. Más alkalommal egy templom aknamentesítéséhez hívták ki, melynek aknásított ajtaja a kilincs lenyomásával felrobbant volna. Nagyatádon a háztetőkön keresztül kellett a lakóházakba menni, hogy az aknamentesítést elvégezhessék.¹¹

Elsősorban a polgári lakosságot sújtotta az úgynevezett „üvegakna” telepítése is. A parasztok kimentek a földekre és meglepte őket a műkristály tálakhoz hasonló tárgyak sokasága. Szép külsejük miatt elsősorban a gyermekeknek tetszett, de sokszor a felnőttek sem tudták megállni, hogy fel ne vegyék. Ha hozzányúltak, azonnal robbant. A halált nem minden esetben a robbanás okozta, bár az akna tenyérszerű üvegszilánkjai is súlyos sérüléseket idéztek elő. A fő veszélyt az aknában elhelyezett különféle mérgekkel vegyített kátrányos folyadék jelentette, ami a sebbe kerülve vérmérgezést okozott. Aki közel volt a robbanáshoz, főleg a szemén szenvedett súlyos sérüléseket, sőt gyakran meg is vakult.

Az aknamentesítés veszélyét méginkább fokozta, hogy az aknák már hosszú ideje a földben voltak, a fémek részek megrozsdásodtak, a gyújtószerkezetek viszont a legkisebb érintésre is működésbe jöttek. Ezért természetes, hogy az aknamentesítéssel foglalkozók számára szigorú előírásokat léptettek életbe. A mentesítést végzők oktatása, képzése és a veszélyre való figyelmeztetése állandó feladat volt. Az előírások könnyebb elsajátítása érdekében készítették el és terjesztették a tűzszerészek, aknakutatók „10 parancsolatát”. A szellemes, humoros megfogalmazás eredményeként a katonák könnyen megjegyezték a tudnivalókat. Nem kétséges, hogy azok betartása sokak életét mentette meg. Több mint két évtized távlatából érdemes felidézni a parancsolat teljes szövegét:

„10 PARANCSOLAT TŰZSZERÉSZ, ILLETVE AKNAKUTATÓ RÉSZÉRE

1. A megsemmisítendő lőszert, aknákat, bombákat és egyéb robbanó anyagot vagy ismered vagy nem. Fél tudás nem ismeret, hanem mindenkor saját és esetleg bajtársaid életébe kerül.

⁹ HL. Bolgár gyűjtemény. Alekszandr Dimov visszaemlékezése. Felhasználta Godó Ágnes: Drávától a Muráig. Budapest, 1965., 222. o.

¹⁰ Kisiván Imre és Grósz József aknakutató tisztsek visszaemlékezése. Saját gyűjtés. Felhasználtam: „Somogy megye aknamentesítése” c. tanulmányomban. Sorsforduló, Kaposvár, 1969., 80–103. o.

¹¹ Uo.

2. Ne tartsd magadat mindentudónak és legjobb szakembernek. A jó pap holtig tanul — így szól a közmondás. A tűzszerész (aknakutató) sem tudhat mindent. — Ha valamit nem tudsz, vagy nem biztos, ne kísérletezz, hanem kérdezd meg parancsnokodat, vagy más bajtársadat. Oktatásukért légy hálás és ne vedd megszegényítésnek.

3. A hatástalanított, tehát szerinted már nem veszélyes lőszer, vagy aknát, szintén úgy kezeld, mint a veszélyeset. Ebből bajod soha nem származhat. Hisz jól tudod: Ha Isten úgy akarja, a kapanyél is elsül.

4. Lőszer, aknát, bombát stb. hatástalanítani tilos, még akkor is, ha a szakszempontból az lehetséges lenne. Soha nem tudhatod, ki szerelte azt a gyárban, nem szabotált-e az illető.

A földbe telepített aknát kézzel ne emeld ki, mert nem látod, hogy nincs-e felszedés ellen biztosítva. Ne legyél felfedező, jobb, ha csak annyit végzel, amit tanultál, minthogy felrobbanj.

5. Ha lőszer robbantasz, úgy ne sajnáld a fáradságot, ássál egy gödört, amibe a lőszer behelyezed és befeded, ezáltal úgy embertársaid, mint magadat megkíméled a repeszekről, valamint attól, hogy a robbanás ereje az esetleg fel nem robbant lőszer szétszórja és ezeket keresgélni kelljen.

6. Ha robbantasz, gondoldj arra, a te ablakod is a közelben van. Csak akkor robbants, ha meggyőződted, hogy az összes általad elrendelt biztonsági óvintézkedéseket tényleg végrehajtották.

7. Tömörülést ne tűrj. Csak az legyen a munkahelyen, akire feltétlenül szükséged van. Nézőkre, bámészkodókra nincs szükség. Azok csak a munkádat zavarják, és véletlen robbanáskor növelik a koporsók számát.

8. Robbanás után ne rohanj azonnal a robbantási helyre, hanem várj néhány percet. Mindig lehet utórobbanás! Ha robbanás valamely oknál fogva nem történt volna, úgy 15 percig várjál, mert annyi időn belül a robbanás a gyújtózsínór lassú égése miatt még bekövetkezhetik.

9. Veszélyes lőszer ne szállíts, mert robbanás esetén beláthatatlan baj származhat belőle. Mindenkor tartsd be a lőszer szállításánál előírt biztonsági szabályokat.

10. A sebkötöző csomag legyen nálad, de hagyd otthon a pálinkás üveget. Részeg ember nem ember, egész férfi kell a munkában.”

Az aknamentesítés nehéz munkáját az új magyar hadsereg nem egyedül végezte. A felszabadító szovjet és bolgár hadsereg műszaki alakulatai a háború után is részt vettek az aknamentesítésben, és tapasztalataikat mindenkor megosztották a magyar tűzszerészekkel.

2. A szovjet és a bolgár katonák aknamentesítő tevékenysége

Hazánk területének aknamentesítését a felszabadító szovjet és bolgár csapatok műszaki alegységei kezdték el. A háború ideje alatt ezek az alakulatok elsősorban ott tevékenykedtek, ahol azt a további előre nyomulás érdekei megkövetelték. Az elaknásított utak, vasutak és szál-

láhelyeik mentesítését végezték, de az aknákat rejtő erdők, mezők és lakott területek zömét érintetlenül hagyták maguk mögött.

A szovjet csapatok mentesítő tevékenysége az egész országra kiterjedt. Műszaki alakulataik 1946. augusztus 10-ig vettek részt az akná-sított területek megtisztításában. Ekkor a magyar hadseregre bízta a további munkálatokat. Az erről készült jegyzőkönyv rögzíti a szovjet műszakiak által 1946. augusztus 10-ig elért aknamentesítő eredményeket.¹²

1. Felderített területek	23 637 km ²
2. Felderített utak	32 980 km
3. Másodízben felderített utak	5 347 km
4. Felszedve és megsemmisítve	
— különböző méretű tüzérségi lövedék	510 237 db
— kézi és harckocsi elleni gránát	121 976 db
— aknavető akna	106 626 db
— gyalogság ellen alkalmazott akna	99 495 db
— harckocsik ellen alkalmazott akna	78 620 db
— különböző légiakna	65 269 db
— különböző robbanóanyagok	10 385 db
— német nehéz sorozatvető lövedék (rakéta)	3 417 db
— páncélököl	3 113 db
— aknagránát	528 db
— torpedó	200 db

A szovjet csapatok nagyszerű munkáját elismerve a honvédelmi miniszter a következő levelet küldte a Szövetséges Ellenőrző Bizottság katonai osztályának vezetőjéhez, Kondratov vezérőrnagyhoz:

„Abból az alkalomból, midőn a szovjet hadsereg Magyarország elaknásított szárazföldi és vízi területeit további aknamentesítés végett teljesen a magyar hadseregre bízta, nem mulaszthatom el, hogy ne mondjak hálás köszönetet azért a megértő támogatásért és közreműködésért, amelyet a Szövetséges Ellenőrző Bizottságon keresztül a szovjet orosz hadsereg tagjai e téren végeztek.

Hozzásegített a szovjet orosz hadsereg ahhoz, hogy a magyar föld a közeljövőben az aknától teljesen megtisztítva minden talpalatnyi területével a demokratikus újjáépítés szolgálatába legyen állítható.

Midőn annak a reményének adok kifejezést, hogy... a még hátra maradt aknamentesítési munkát rövid időn belül teljesen befejezzük, tisztelettel kérem Tábornok Urat, hogy fenti köszönetemet az aknamentesítésben részt vett alakulatoknak is tolmácsolni szívesvedjék.”¹³

A Dunántúl felszabadításában nagy szerepet játszott az 1. bolgár hadsereg is. A dunántúli megyék aknamentesítése az Alekszandr Dimov őrnagynak, a 16. bolgár hadosztály műszaki előadójának (egyben a Nagybajomba települt műszaki zászlóalj parancsnokának) vezetésével kezdődött meg. Előbb — a hadműveletek követelményeinek meg-

¹² HL. HM. 1946/Eln. 23 133. sz.

¹³ HL. HM. 1946/Eln. 26 734. sz. október 28-án kelt, Bartha Albert miniszter által aláírt köszönőlevél.

felelően — saját zászlóaljával dolgozott, később a magyar hadifoglyokból is szervezett aknakutató alakulatokat. Elbeszélése szerint a magyar aknakutató alakulatok szervezésének gondolatát a következő esemény adta: egy alkalommal keresztülhaladt Ötvöskőnyi községen. Amikor gépkocsijával beért a faluba, az asszonyok kirohantak a házakból és sírva kérték, mentse meg őket és gyermekeiket a biztos haláltól. Már nem mernek sehová sem nyúlni — mondták —, rettegnek mindentől, mert a falu tele van aknákkal. Valósággal tüntetést rendeztek, s könyörögtek a bolgár tisztnek, segítsen rajtuk. Dimov őrnagyot azonban szólította a kötelessége. Ekkor a lakosság arra kérte, legalább azt mondja meg, mit csináljanak, ha aknára bukkannak? Az őrnagy látva az emberek arcán a végső elszántságot, azt javasolta: tanulják meg az aknák hatástalanítását. Több önkéntes vállalkozó hajlandó volt életét kockáztatni a falu aknamentesítése érdekében. Ezek részére Dimov őrnagy elméleti oktatást tartott, majd bemutatta néhány aknatípus hatástalanításának módját. Ezután a falu önkéntes aknamentesítői — Dimov őrnagy szerint — bátran és magabiztosan hozzáláttak a veszélyes feladathoz. Ötvöskőnyi község önkéntesei jelentős részben — bolgár felügyelet mellett — maguk mentesítették lakóhelyüket az aknáktól.¹⁴

1945. május 12-én pedig a IV. bolgár hadtest parancsnoka, Trendafilov altábornagy, Dimov javaslatára a csertői fogolytáborból 220 — aknaszedésre önként jelentkezett — magyar hadifoglyot adott át a 4. pécsi honvéd kerületnek.¹⁵ Belőlük alakult meg az első magyar aknakutató zászlóalj. A kerület magyar parancsnoka, Marosy alezredes rendeletben ismertette a zászlóalj alárendeltségi, parancsnoklási stb. viszonyait. Eszerint: „... a bolgár hadifogolytáborból aknafelszedésre ideiglenesen szabadon engedett tisztek, tiszthelyettesek és legénység egyelőre bolgár hadifoglyok maradnak. Munka végeztével — ha addig más intézkedés nem jön — kötelesek a bolgár fogolytáborba visszatérni. Azért, hogy helyükről annak ellenére nem szöknek meg, hogy őrizetlenül vannak, személyesen felelősséget vállaltam.”¹⁶

A rendelet további része a zászlóalj szervezési kérdéseivel foglalkozott és meghatározta a kettős parancsnoklási viszonyt. A zászlóalj alkalmazási és műszaki szempontból Dimov őrnagy parancsnoksága alá tartozott. Fegyelmi és belszolgálati ügyekben a zászlóaljparancsnoki teendőket Fodor Alajos alzredes látta el. A zászlóalj két századra, a századok kisebb egységekre, általában 10 fős csoportokra oszlottak.¹⁷

A munka megkezdése előtt Dimov őrnagy a zászlóalj személyi állománya részére egyhetes kiképzést tartott. Ez annál is inkább szükséges volt, mert az állomány többsége határvadász és különböző fegyvernemhez tartozó katonákból állt, műszaki csak elvétve akadt közöttük. A kiképzés utáni első munkaterületük Nagybagajom körzete volt, ahol kb.

¹⁴ Lásd a 10. sz. jegyzetet.

¹⁵ HL. Pécsi 4. honvéd kerületi parancsnokság iratai, 1945/Eln. 378. sz. irat. Az okmányhoz mellékelve van a jelentkezők cirill betűkkel írott teljes névsora.

¹⁶ HL. Pécsi 4. honvéd kerületi parancsnokság iratai, 1945/Eln. 845. — III. sz.

¹⁷ Uo.

18 000 aknát hatástalanítottak. Ezután Kisbajom, Ötvöskőnyi, Barcs és Vízvár következett. E községekben kerekén 22 000 aknát szedtek fel. A 40 000 akna felszedése áldozatokat követelt: veszteségük négy halott és néhány sebesült volt.¹⁸

1945. július 5-én a bolgár csapatok parancsot kaptak a hazatérésre. A magyar honvédelmi miniszter ekkor kérte a külügyminisztert, eszközölje ki, hogy Dimov még 3—4 hónapra Magyarországon maradjon, hogy a megkezdett munkát elvégezhesse.¹⁹

Dimov a már jól működő magyar zászlóalj 1945. augusztus 22-én átadta a pécsi 4. honvéd kerületi parancsnokságnak.²⁰ Innen a csurgói hadifogolytáborba ment és újabb aknakutató alakulatot szervezett. Itt 13 tiszt, 10 tiszthelyettes és 1943 honvéd jelentkezett aknaszedésre.²¹

Alekszandr Dimov vezetésével a magyar katonák 73 000 aknától tisztították meg a somogyi területeket.²²

Dimov folytatni akarta a hadifoglyokkal az aknamentesítést, de a Szövetséges Ellenőrző Bizottság már nem járult hozzá.²³ Így 1945. szeptember végén visszatért Bulgáriába.

A Honvédelmi Minisztérium — elismerve Alekszandr Dimov érdemeit — kitüntetésre javasolta, „...mert nevezett 1945. évben Magyarországon Somogy megye területén saját kezdeményezéséből a magyar hadifoglyokat felszabadította, ezeket aknamentesítésre kiképezte és velük nagymennyiségű akna felszedését végezte. Ezáltal a magyar lakosság életbiztonságának az ország nehéz körülményei között jelentős szolgálatot tett.”²⁴

3. Az új magyar hadsereg önálló aknakutató alakulatainak szerveződése

A szovjet és bolgár csapatok aknamentesítő tevékenységével szinte egyidejűleg, a helyi hatóságok kezdeményezésére megkezdődött a magyar aknakutató járőrök szervezése. Ezek már javában eredményesen működtek, amikor a Honvédelmi Minisztérium működésüket rendeletben szabályozta. Az 1945. július 10-én kiadott utasítás a fentiekben túlménoleg felszólította a kerületi parancsnokságokat, hogy annyi új járőrt állítsanak fel, amennyire a munka mennyisége alapján szükség van. Egy járőr létszámát 5 főben határozta meg. Fegyverrel való ellátásukat kategórikusan megtiltotta. Az addigi gyakorlattól eltérő változás csak annyi volt, hogy engedélyezték a szükséges létszámnak behívások útján való feltöltését, vagyis ettől kezdődően nemcsak önkéntesek végeztek aknamentesítést, hanem bevonultatott katonák is. A be-

18 HL. HM. 1946/Eln. 1022. sz.

19 HL. HM. 1945/Eln. 28 728. sz. irat. — A bolgár hadseregnek július 12-ig kellett elhagyniuk Magyarországot.

20 Lásd a 18. sz. jegyzetet, valamint *Godó Ágnes*: i. m. 224. o.

21 HL. Bolgár anyag, *Dimov* iratai. 1. cs.

22 Lásd a 19. sz. jegyzetet.

23 HL. HM. 1945/Eln. 32 942. sz.

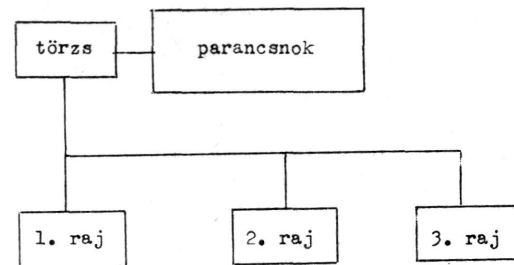
24 HL. HM. 1945/Eln. 28 729. sz.

AKNAKUTATÓ MUNKÁSSZAKASZ

ÁLLOMÁNYTÁBLÁZATA

SZERVEZÉSE

F. sz.	MEGNEVEZÉS			összesen törzs	szakasz			mindössze
	állomány	beosztás	fegyvernem		1.	2.	3.	
					r a j			
1.	tiszt	szakasz pk.	mü.v.árkász	1	-	-	-	1
2.	l e g é n y s é g	szakasz pk.h.	műszaki	1	-	-	-	1
3.		tűzszerész	bármely	3	-	-	-	1
4.		írnok	műszaki	1	-	-	-	1
5.		egészségügyi	műszaki	1	-	-	-	1
6.		raj pk.	műszaki	-	1	1	1	3
7.		raj pk.h.	műszaki	-	1	1	1	3
8.		beosztott	műszaki	-	6	6	6	18
9.	l é t s z á m ö s s z e s e n			7	8	8	8	31

Jelzet: HL. HM. 1945/el. 38 304.sz. /1945. szeptember 28./

1. sz. táblázat.

hívottakat a létszámfeletti állományban tartották nyilván és a feladatok elvégzésétől függően engedélyezték leszerelésüket.²⁵

Bár az aknakutatók kezdettől fogva jelentős eredményeket értek el, a későbbiek folyamán mégis szükségessé vált munkaintenzitásuk fokozása. Ezért 1945. szeptember 28-án miniszteri rendeletre felállították a kerületi parancsnokságok székhelyein az úgynevezett *aknakutató munkásszakaszokat*, amelyek szakmai felkészültsége jóval magasabb színvonalon állott, mint a korábban alakult járőröké.²⁶ (Lásd az 1. sz. táblázatot.)

1946. január 25-ig a következő aknakutató szakaszok és járőrök működtek:²⁸

Honvéd kerület	Megnevezés	Létszám			Összesen
		Ti.	Tts.	Legs.	
1.	1 szakasz	1	4	26	31
2.	1 szakasz	1	5	25	31
	1 szakasz	?	?	?	40
3.	1 szakasz	1	—	30	31
	1 szakasz	—	—	5	5
4.	1 szakasz	1	—	11	12
	1 szakasz	?	?	?	84
5.	1 járőr	1	—	27	28
	1 járőr	1	1	—	2
6.	2 járőr	1	—	30	31
7.	1 járőr	1	1	16	18
	1 járőr	—	5	9	14

25 HL. HM. 1945/Eln. 30 349. sz.

26 HL. HM. 1945/Eln. 38 304. sz.

27 HL. HM. 1946/Eln. 2 580. sz.

28 Uo.

A szakmai színvonal emelkedése lehetővé tette, hogy egy 1946. január 25-én kelt rendeletben bonyolultabb feladatokat állítsanak az aknakutatók elé. Így:

1. Az időjárási viszonyoktól függően, aknamezők felderítése, különböző robbanóanyagok, bombák, tüzérségi és gyalogsági lőszeresek összegyűjtése.

2. A robbanóanyagok hatástalanítása és raktározása.

3. Az aknakutatás céljára szolgáló eszközök és műszerek beszerzése, elkészítése és karbahelyezése, hogy azok az aknakutatáskor mindenkor megbízhatóan rendelkezésre álljanak.²⁷

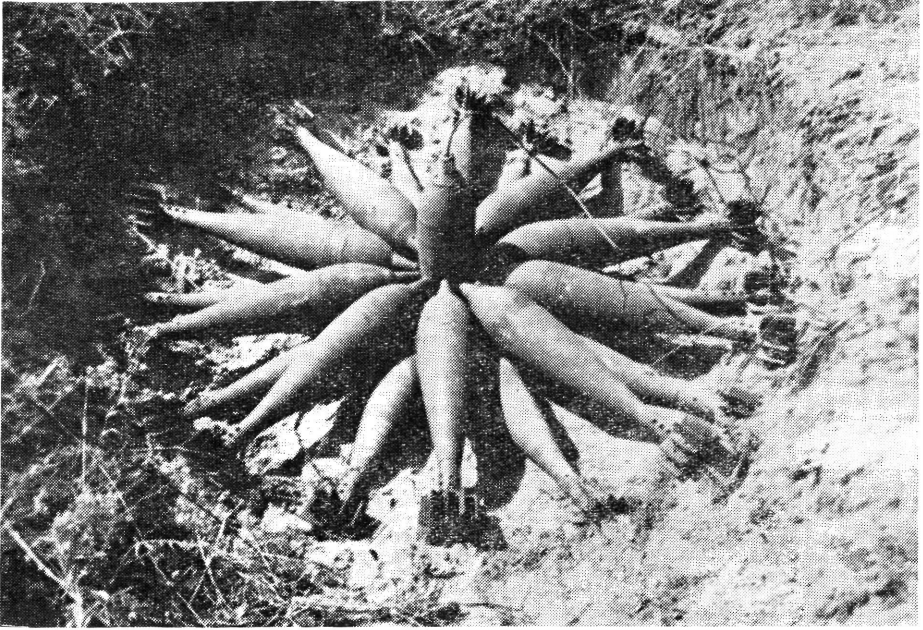
A tervszerű munkával felderített újabb és újabb robbanásveszélyes területek mind több járőr felállítását tették szükségessé. Csupán Budapest területén — egy 1946. április 27-én kelt irat szerint — 16 tüzészerész járőr működött.²⁹

1946. november 15-ig az aknakutatást még decentralizált vezetés alatt, az egyes kerületeknél működő tüzészerész járőrök, illetve aknakutató munkásszakaszok végezték. Ellenőrzésük a kerületi parancsnokságok feladata volt. A tüzészerész, illetve aknakutató csoportok személyzetének zöme olyanokból állott, akik az országos felhívásra önként jelentkeztek.

Az aknakutató járőr előkészíti a robbantást.

29 HL. HM. 1946/Eln. 13 458. sz.

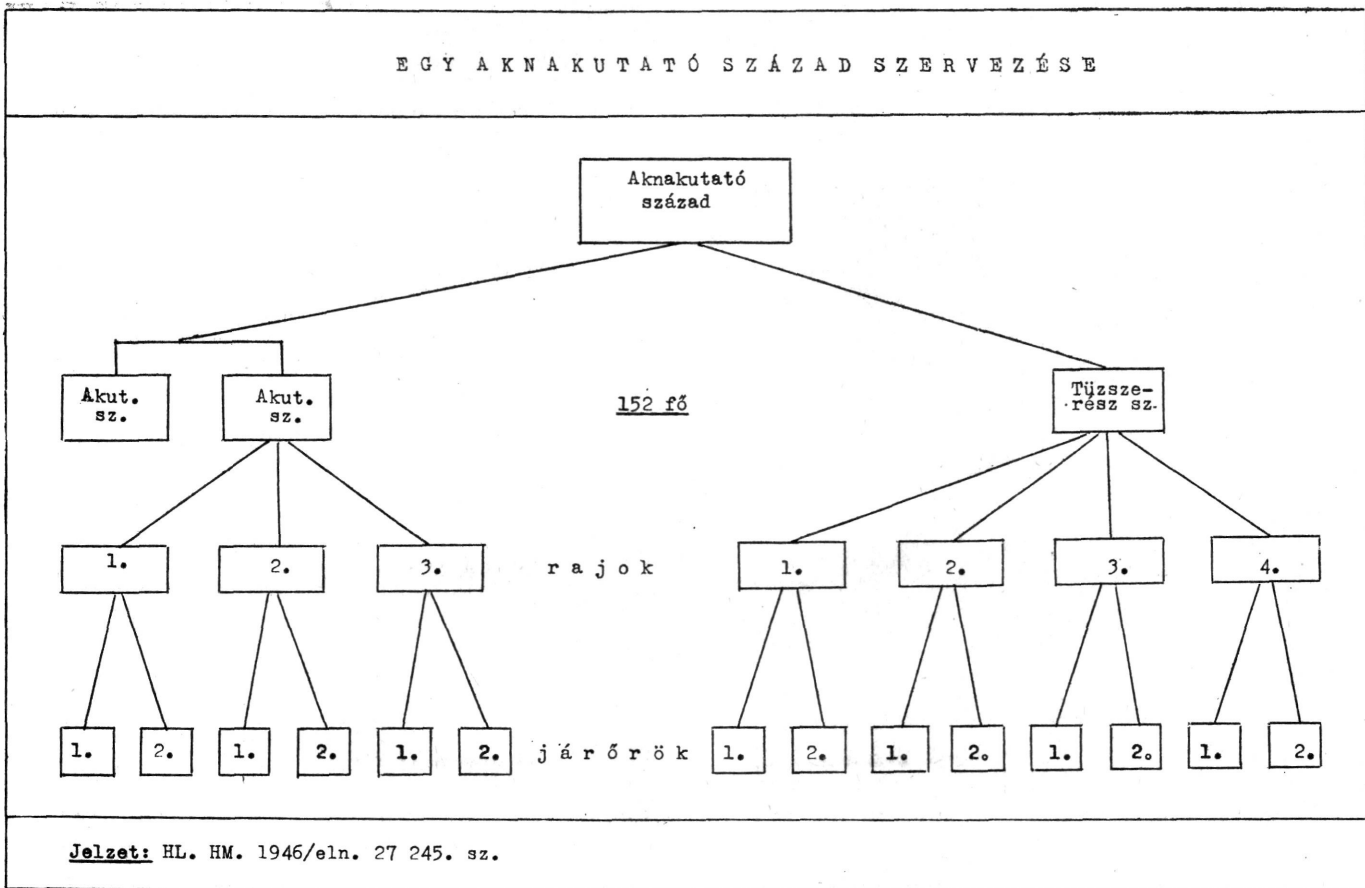

A robbantásra előkészített aknavető gránátok.

Robbantás.

EGY AKNAKUTATÓ SZÁZAD SZERVEZÉSE

Jelzet: HL. HM. 1946/el. n. 27 245. sz.

1946 júniusában az illetékes szervek a lőszer- és aknamentesítések még eredményesebbé tétele érdekében arra az elhatározásra jutottak, hogy erre a munkára — az életveszélyre való tekintettel —, éppen a nagyon sűrűn előfordult balesetek elkerülése végett, kizárólag több éves tapasztalattal rendelkező szakembereket alkalmazzanak. Igénybe vették az ún. „B” listázott szakképzett tisztek és tiszthelyettesek szolgálatát is.³⁰

A magyar kormány 1946. szeptember 6-án kiadott 10 880/M. E. 1946. sz. rendelete jelentette az első lépést az egész ország tervszerű akna- és lőszermentesítéséhez. Október 31-i határidővel országos viszonylatban mind az egyéneket, mind a városokat és községeket kötelezték az aknák és lőszerbejelentésére. Ugyanakkor előkészületeket tettek arra, hogy — a korábbi rendszert tökéletesítve — az ország akna- és lőszermentesítést központi irányítás alá helyezték és annak tervszerű végrehajtását az adott lehetőségek szerint biztosítsák. Mindez megkövetelte az 1. és 2. önálló aknakutató század felállítását, mindkettőt a Műszaki Vezetési Törzs alárendeltségében³¹ (Lásd a 2. sz. táblázatot).

Az 1. önálló aknakutató század Budapest, a 2. Székesfehérvár körzetében alakult meg.³²

Az említett aknakutató századok néhány hónapos működése után további két század felállítása vált szükségessé. A Műszaki Vezetési Törzs erre vonatkozó javaslatát az 1946. április 1-én megsemmisítésre váró nagy mennyiségű lőszerrel és aknával indokolta:

Budapesti bejelentések száma	1200
Vidéki bejelentések száma	1200
Ebből elintézve Budapesten	764
Ebből elintézve vidéken	200

Ezeket a számokat tovább növelte a naponta érkező 35—40 újabb bejelentés. A romeltakarítási munkálatok és az addig művelés alá nem vonható földterületek megmunkálása során újabb lőszerre és aknákra bukkantak, ami azt jelentette, hogy a fenti bejelentéseknek legalább kétszeresével kellett számolni.³³

Ugyanebben az időben a Földművelésügyi Minisztérium által rendelkezésre bocsátott adatok szerint kb. 35 000 katasztrális hold aknásított területet tartottak nyilván.

Az aknakutató századoknak a mentesítésen túlmenően a biztonsági szántásokat is el kellett végezniük. Az aknásított erdők mentesítéséhez még mindig nem fogtak hozzá, sőt azok felmérése sem történt meg. Ezek csak a mezőgazdaságilag növelhető területek után következtek, kivéve az olyan erdőrészeket, amelyek megtisztítása valamely folyamatban levő közmunka miatt sürgőssé vált.³⁴ A végrehajtásra váró feladatok nagy tömege megkövetelte az aknakutató alakulatok számának további szaporítását. (Lásd a 3. és 4. sz. táblázatot.)

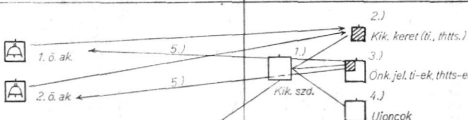

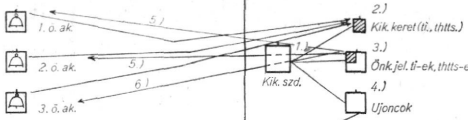

30 HL. HM. 1946/Eln. 16 163. sz.

31 HL. HM. 1946/Eln. 27 001. sz.

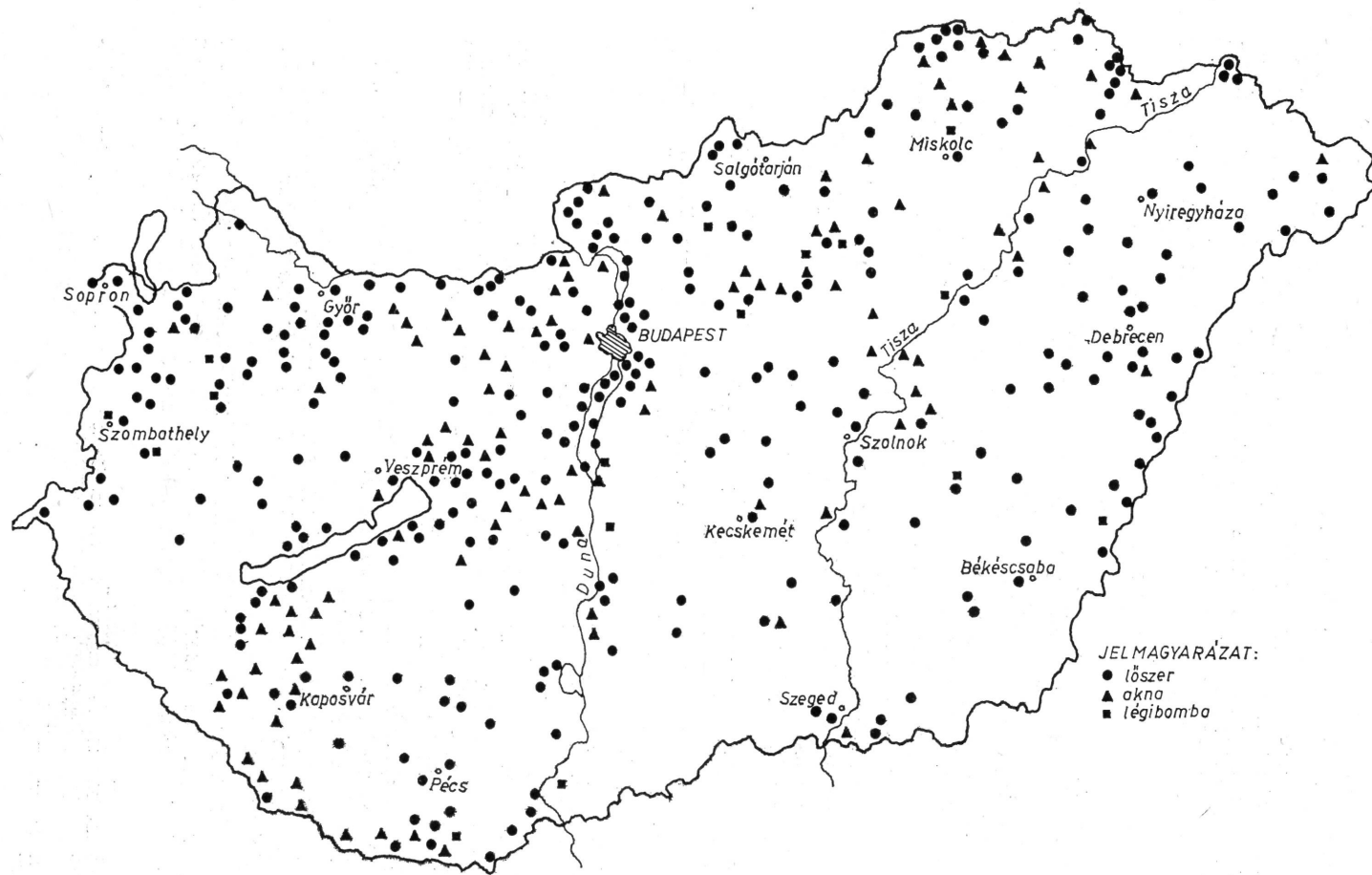
32 HL. HM. 1946/Eln. 32 965. sz.

33 HL. HM. 1947/Eln. 427 202. sz.

34 Uo.

Idő sorrend	Várható használható tősségi fok	A k. a l a k u l a t o k		M e g j e g y z é s
		alkalmazható	kiképző.	
1947. IX. 30-ig	100 %	 1. o. ak. 2. o. ak.		<ol style="list-style-type: none"> 1. A kik. szd. megalakul az ak. szd. szerv. és áll. táblázata szerinti összetételben. 2. A szükséges kik. keretet az 1. és 2. ö. ak. szd.-ok saját létszámukból adják. 3. Önként jelentkezőkből kiostált szakképzett tí-ek és thts.-ek, ts-ek. 4. Önkéntjelentkező vagy behívott ujoncok. 5. A kik. keret kiválaszása által keletkezett személyi hiányok pótlása az alkalmas önkéntjelentkező tí. és thts-ek közül a kik. keret létszámának megfelelően. 6. Kik. szd. 6 havi át- ill. kik. után átalakul 3. ill. 4. ö. ak. szd.-á.
1947. X. 1-ig 1948. III. 30-ig	1. ö. ak. szd. 90 % 2. ö. ak. szd. Kik. szd. X. 1. 0 %-III. 31. 70 %	 1. ö. ak. 2. ö. ak.		
1948. III. 31	1. ö. ak. szd. 90 % 2. ö. ak. szd. 3. ö. ak. szd. 70 %	 1. ö. ak. 2. ö. ak. 3. ö. ak.		
1948. IV. 1. 1948. IX. 30.	1. o. ak. szd. 90 % 2. o. ak. szd. 3. o. ak. szd. IV. 1. 70 %-IX. 100 % Kik. szd. IV. 1. 0 %-IX. 30. 70 %	 1. o. ak. 2. o. ak. 3. o. ak.		
1948. X. 1-től	1. ö. ak. szd. 2. ö. ak. szd. 100 % 3. ö. ak. szd. 4. ö. ak. szd. 70 %	 1. ö. ak. 2. ö. ak. 3. ö. ak. 4. ö. ak.		

3. sz. táblázat. Az aknakutató alakulatok számának szaporítása.

4. sz. táblázat. A megsemmisítendő lőszer és aknamezők — 1946. november 15.

Minden katonai alakulat szervezése és azok változásai azt a célt szolgálták, hogy hadseregünk minél intenzívebben tudja munkáját végezni és ezzel az újjáépítést szolgálja. Ez vonatkozik az aknakutatókra is. Ahogy fejlődött hadseregünk, s ezen belül az aknakutató egységek, úgy növekedtek a munkában elért eredményeik.

4. Az aknakutatás és mentesítés eredményei a számok tükrében

Az aknakutató alakulatok tevékenysége az egész országra, mind a hét honvéd kerületre kiterjedt. A legfontosabb terület az 1. honvéd kerület, *Budapest és környéke* volt.

Budapesten és környékén az új hadsereg tüzszerzései és aknakutatói 1945 májusától 1946. november 19-ig mintegy 2500 tonna lőszert gyűjtöttek össze és hatástalanítottak.³⁵ Az egyik jelentés típusonként sorolja fel a fenti időszak kilenc hónapjában hatástalanított robbanóanyagokat és lőszereket:

— különböző méretű tüzérségi lőszer	67 818 db
— páncélököl és kézigránát	11 313 db
— akna	11 206 db
— repülőbomba	678 db

Az eredményes munka súlyos veszteséggel is járt. A budapesti tüzszerészek közül kilencen haltak hősi halált.³⁶

Az 1. honvéd kerület területén — 1946 nyarától — már 21 tüzszerész járőr dolgozott. A havi jelentések adatai szerint növekedtek az eredmények.

1946 júliusában 43 320 db különféle robbanótestet hatástalanítottak. Ennek során két tüzszerész áldozta fel életét.³⁷

1946 augusztusában 76 047 db 3 kg-on aluli, 46 360 db 3 kg-on felüli robbanótestet és 59 db 250—500 kg-os bombát, összesen 122 466 db robbanóanyagot hatástalanítottak. E munkálatok során 1260 katasztrofális hold földet vizsgáltak át, s ebből — a jelentés megtételéig — 380 holdat tettek ismét művelhetővé.³⁸

1946 szeptemberében megsemmisítettek 60 576 db 3 kg-on aluli, 131 825 db 3 kg-on felüli és 28 166 db különböző méretű robbanótestet, összesen 220 567 darabot.³⁹

Az ország legjobban elaknásított területe — mint már említettük — a Dunántúl volt, ahol a székesfehérvári, pécsi és szombathelyi alakulatok dolgoztak.

Csupán a *székesfehérvári 2. honvéd kerületben* egy 1945. december 1-én kelt jelentés szerint 41 járőrben 180 tüzszerész dolgozott, s ez ideig 21 791 akna, 2831 bomba, 50 152 db vegyes gránát hatástalaní-

35 HL. HM. 1948/Eln. 3 762. sz.

36 HL. HM. 1946/Eln. fegyver 418 050. sz. Összesített jelentés, 1945. május 1—1946. február 28-ig terjedő időszakról. (Reponenda anyag.)

37 HL. HM. 1946/Eln. 23 620. sz.

38 HL. HM. 1946/Eln. 25 872. sz.

39 HL. HM. 1946/Eln. 28 725. sz.

tását végezték el.⁴⁰ Teljesítményük növekedésére utal, hogy 1945. augusztus 1-től 1946. február 28-ig 284 262 aknát, 17 620 bombát és 288 090 gránátot hatástalanítottak. A mentesítés folyamán hét tűzszerész vesztette életét.⁴¹ A kerületi parancsnokság aknakutatói egyetlen hónap alatt — 1946 áprilisában — 140 000 db különböző aknát és tűzserégi lőszert hatástalanítottak.⁴²

A dunántúli területek közül leghamarább a szombathelyi 3. honvéd kerületi parancsnokság körzete szabadult meg a robbanóanyag veszélytől. Az 1946. szeptemberi jelentés szerint „A bejelentett aknákat és fel nem robbant lövedékeket a kerület területén a tűzszerész járőrök legnagyobb részt megsemmisítették.”⁴³ E rövid jelentés mögött azonban hosszú hónapok megfeszített munkája húzódott meg. A rendelkezésünkre álló iratokhoz mellékletként nagy mennyiségű táblázatot, kimutatást csatoltak az egy-egy hónapban elvégzett munkáról.⁴⁴ 1946. április 30-ig — nem egész egy év alatt — 44 634 db tűzserégi lőszert és aknát, valamint 171 680 db egyéb robbanóanyagot gyűjtöttek össze.⁴⁵

A dunántúli területek közü l leghamarább a szombathelyi 3. honvéd itt dolgoztak a bolgár tűzszerészek is — a magyar aknakutatókra és tűzszerészekre óriási feladatok hárultak. Ezt szemléltetően bizonyítja az alábbi táblázat:

Dátum	Föld alatti	Föld feletti	Összesen	A forrás jelzete
1945. VI. 10-ig	—	—	33 597	HM. eln. 25 580/45. sz.
1945. VI. 25-ig	—	—	5 385	HM. eln. 30 480/45. sz.
1945. IX. 15-ig	101 286	46 729	148 015	HM. eln. 49 480/45. sz.
1945. XI. 5—15-ig	712	288	1 000	HM. eln. 46 887/45. sz.
1945. XI. 15—25-ig	2 000	235	2 235	HM. eln. 47 706/45. sz.
1945. XI. 25—XII. 3.	2 369	19	2 338	HM. eln. 48 833/45. sz.
1945. XII. 5— XII. 15.	4 474	219	4 693	HM. eln. 29 840/45. sz.

40 HL. HM. 1945/Eln. 47 245. sz.

41 HL. HM. 1946/ált. fegyver 418 050. sz. irat. (Reponenda anyag.) 1946. április 26-án kelt jelentés.

42 HL. HM. 1946/Eln. 15 455. sz.

43 HL. HM. 1946/Eln. 28 145. sz.

44 Az irat kiegészítő parancsnokságonként közli az aknakutatás 1945. magyar 1—1946. február 29-ig terjedő időszak eredményeit. HL. HM. 1946/ált. fegyver 418 050. sz.

45 HL. HM. 1946/Eln. 15 011. sz.

Más adatok szerint 1945. május 1-től 1946. február 28-ig felszedtek és hatástalanítottak:⁴⁶

220 000 db aknát,
27 359 db tüzérségi lövedéket,
17 305 db aknagránátot,
16 232 db repülő bombát,
7 681 db kézigránátot,
381 db páncélöklöt és
28 db egyéb bombát.

A szegedi 5. honvéd kerület körzetében 1945. április—májusában 218 db aknát,⁴⁷ júniusban 139 db aknát,⁴⁸ szeptember 15—30-ig pedig 301 db aknát és 74 db repülő bombát⁴⁹ hatástalanítottak. Az összefoglaló jelentés szerint ebben a körzetben — 1945. május 1-től—1946. február 28-ig:

7623 db tüzérségi lövedéket, 6729 db bombát, 479 db kézigránátot és 107 db aknát gyűjtöttek össze és hatástalanítottak.⁵⁰

Az ország tiszántúli területeinek vizsgálatánál először a debreceni 6. honvéd kerülettel foglalkozunk. A Tisza vonalán huszonnégy aknamező húzódott.⁵¹ Bár a munkálatok a felszabadulás után azonnal megindultak, még 1946 novemberében is 146 község határában hevert elszórtan lőszer és 2840 holdnyi területen voltak aknamezők.⁵²

Egy 1945. december 4-én kelt jelentés megyénkénti részletezésben adja a kerület területén végzett mentesítés eredményeit.⁵³

Megye	Akna	Repülő bomba	Egyéb lövedék
Szolnok	192 951	1378	335 734
Bihar	617	228	117 780
Hajdú	7 579	2234	98 695
Szabolcs	4 828	58	17 754
Bereg—Szatmár	5 336	4	23 431
Összesen:	211 311	3902	593 394

46 Lásd a 36. sz. jegyzetet.

47 HL. HM. 1945/Eln. 28 764. sz.

48 HL. HM. 1945/Eln. 29 994. sz. — Ezzel Röske, Algyő, Szeged, Atokháza aknamentesítve lett.

49 HL. HM. 1945/Eln. 39 648. sz.

50 Lásd a 36. sz. jegyzetet.

51 HL. HM. 1945/Eln. 34 135. sz., augusztus 6-án kelt irat.

52 Debrecen, 1946. november 24.

53 HL. HM. 1945/Eln. 47 830. sz.

Az 1946-os esztendő újabb eredményeket hozott Debrecen és környékének lőszer- és aknamezítésében. A mentesítés kezdetétől, 1945. május 1-től 1946. február 28-ig 8 758 000 tüzérségi lövedéket, 372 000 repülőbombát, 7 647 540 tányéraknát, 19 870 000 aknagránátot, 198 980 rakétarendszerű lövedéket, 978 500 kézigránátot tettek ártalmatlanná. A feladat végrehajtása során öt tüzszerész áldozta fel életét.⁵⁴ 1946. február 28-tól november 4-ig viszont több, mint egymillió darab tüzérségi lövedéket, 500 légi bombát és 16 000 kézigránátot semmisítettek meg, illetve hatástalanítottak. Ezzel harminckét község lakói számára teremtettek biztonságot. Az eredményeknek azonban nagy ára volt: a debreceni kerületben november 24-ig huszonnégy katona halt hősi halált.⁵⁵ A Zemplénben megjelenő sajtó 1946 decemberében azt közölte, hogy Debrecen és Miskolc körzetében még 146 község területe vár aknamezítésre.⁵⁶ A munkát tehát szünet nélkül folytatni kellett.

A miskolci 7. honvéd kerületben, a munka első fázisában, 1945. június 15-ig a legfontosabb települések: Miskolc, Diósgyőr, Felsőzsolca, Szirma, Onga stb. mentesítését hajtották végre.⁵⁷ Közben nem hanyagolták el a kisebb és távolabbi települések aknatlanítását sem. A kerület településein július 18-ig 11 613 db robbanó anyagot szedtek össze.⁵⁸ Egy két hónappal későbbi jelentés már 24 706 db robbanótest hatástalanításáról számol be.⁵⁹ A munka ütemének gyorsulását igazolja az ide vonatkozó — 1945. május 1-től 1946. február 28-ig tartó időszak tevékenységét összefoglaló — jelentés. Eszerint a kerület területén összegyűjtöttek:

15 986 db aknát
13 475 db tüzérségi lövedéket,
7 646 db aknagránátot,
5 437 db légibombát,
3 010 db különböző kisebb lövedéket,
1 274 db kézigránátot,
770 db páncélöklöt,
582 db páncélgránátot és
36 db tojásgránátot.

E munka elvégzése során 19 katona halt hősi halált.⁶⁰

Borsod megyében az aknamezőket 1946 decemberéig szüntették meg. Ennek során 166 községben 771 katasztrális holdon hatástalanították a telepített aknákat és összegyűjtötték a különböző szétszórt robbanóanyagokat.

⁵⁴ Lásd a 36. sz. jegyzetet.

⁵⁵ Debrecen, 1946. november 25. számából, valamint HL. HM. 1946/Eln. 33 336. sz. — A megsemmisítés robbantással történt. Pl. Debrecenben 1946. június 6., 7., 8-án 5 vagonnyi lőszert robbantottak fel.

⁵⁶ Zempléni Kis Újság és a Zempléni Nép Újság, 1946. december 8. sz.

⁵⁷ HL. HM. 1945/Eln. 28 851. sz.

⁵⁸ HL. HM. 1945/Eln. 32 511. sz.

⁵⁹ HL. HM. 1945/Eln. 38 118. sz.

⁶⁰ Lásd a 36. sz. jegyzetet.

A kerület egyik aknakutató szakasza — Szakasits Győző alezredes parancsnoksága alatt — 400 tonna lőszert hatástalanított és semmisített meg. A szakasznak 16 halálos áldozata volt.⁶¹

A két aknakutató század 1946. december 1-től 1947. július 31-ig 4 747 742 kilogramm súlyban 1 557 616 robbanó lőszert és 50 710 kilogramm súlyban 25 355 aknát semmisített meg. Az aknamentesített terület ekkor már meghaladta a 37 795 katasztrális holdat.⁶²

A Honvédelmi Minisztérium összegezte a honvéd kerületi parancsnokságok jelentéseit. Eszerint az ország területén 1945. május 1-től 1946. október 31-ig a tüzserészek 4 117 745 db különféle lőszert semmisítettek meg robbantással.⁶³ 1946. november 15-től 1947. március 15-ig 1122 tonna robbanóanyagot tettek ártalmatlanná, amivel kereken 110 vagonot lehetett volna megrakni.⁶⁴

Egy másik forrás felsorolja az 1947. februárig felderített és megsemmisített robbanóanyagokat. Íme az adatok:

— puskalőszer	3 179 418 db
— szárazföldi akna	1 461 193 db
— aknagránát és tüzérségi lövedék	1 187 842 db
— kézigránát	389 259 db
— nehézpuska-lőszer	99 124 db
— puskagránát	94 018 db
— légibomba	18 337 db
— gyújtóbomba	16 825 db
— páncélököl	13 560 db
— ködgránát	4 080 db
— víziakna	232 db

A felsorolt robbanótestek hatástalanításának eredményeként kb. 90 000 katasztrális hold földterület vált művelhetővé. Ebből a honvédség 900 holdat fel is szántott.⁶⁵

A munka jelentőségét növeli, hogy az aknakutatók által összegyűjtött robbanóanyag egy részét nem semmisítették meg, hanem átadták az iparnak.

5. Aknakutatók és tüzserészek segítsége az üzemek és bányák termelésének megindításához

Aknakutatóink jelentős segítséget nyújtottak az üzemek és bányák termelésének megindításához, a romok és roncsok eltakarításához. A Honvédelmi Minisztérium 1945. július 13-án kiadott rendeletében a hatástalanított s még használható robbanótestek felrobbantását megtiltotta, mert „az újjáépítés során azokat jól fel lehet használni a híd-

61 Miskolci Hírlap, 1946. december 4. „A hős miskolci aknakutató szakasz megtisztította Borsod területét a háborús aknáktól.”

62 HL. HM. 1947/Eln. 5805. sz. — A SZEB részére készült jelentés.

63 HL. HM. 1947/Eln. 7179. sz., április 11-én kelt irat.

64 HL. HM. 1947/Eln. 26 407. sz. (Revizori jelentés.)

65 HL. HM. 1945/Eln. 31 391. sz.

66 OL. M. 241. Újjáépítési Minisztérium iratai, 1951. 36 081. (A HM. 1945. szeptember 14-én kelt 1945/Eln. 37 145. sz. átirata.)

roncsok kiemelésénél és egyéb munkálatoknál.⁶⁶ A hatástalanított robbanóanyagnak különösen a bányászatban volt nagy jelentősége, mert sok helyütt a munka megindítását nem egyszer éppen a robbanóanyag hiánya akadályozta.

A Honvédelmi Minisztérium rendszeresen nagyobb mennyiségű robbanóanyagot adott át a különböző társmisztériumoknak ipari célokra, így 1945. augusztus 4-én két vagonnyit.⁶⁷ 1945. májusától 1946. november 19-ig az Iparügyi Minisztérium 650 tonna robbanóanyagot vett át.⁶⁸ Az 1. honvéd kerületi parancsnokság 1946. szeptember 3-án jelentette a honvédelmi miniszternek, hogy augusztusban huszonhat darab 500 kilogrammos és harminckét darab 250 kilogrammos hatástalanított bombát adott át az iparnak.⁶⁹ Egy 1946. november 6-án készült kimutatás szerint az Iparügyi Minisztérium 176 265 kilogramm hatástalanított bombát vett át. E kimutatás szerint további elszállításra várt még:⁷⁰ 37 db 50 kg-os, 37 db 250 kg-os, 2 db 1000 kg-os és 31 db 500 kg-os bomba.

Aknakutatóink nem egész egy év alatt 400—500 vagon szétszórt robbanásveszélyes lőszert, robbanóanyagot és bombát gyűjtöttek össze és szállítottak egy-egy tárolási helyre. Ennek mintegy háromnegyed részét — tehát 300—350 vagonnyit — hatástalanították és a kiszerezelt robbanóanyagot, közel 100 tonnát ipari célokra adták át.⁷¹

Ezt a lehetőséget felismerve az egyes vállalatok közvetlenül is fordultak kérelemmel a honvédelmi miniszterhez, sőt esetenként az aknakutató alakulatokhoz. Így például az Ipari Robbanóanyag Rt. teljesen a Honvédelmi Minisztériumra támaszkodva kezdte meg működését. A Tihanynál kifogott 201 darab — egyenként 200 kilogrammos vízi-aknát kapták meg.⁷²

A somoskőújfalvai Bazaltbánya Rt. 1945. augusztus 2-án kelt levelében 800 kg robbanóanyagot kért és kapott a Honvédelmi Minisztériumtól. „Az aknaszedők a széntermelési csatából is kivették a részüket — írja visszaemlékezésében Hiczó György tűzszerész. — Az én járőröm hetenként 4—500 robbanófejet szállított, amit a pécsi bányászok felhasználhattak a szénfalak robbantásánál.”⁷³ Az ózdi bánya 95 mázsa, a Salgótarjáni Vasmű 50 mázsa robbanóanyagot igényelt és kapott.⁷⁴ 1945. október 26-án a Vadászoltény Gyár rendelkezésére bocsátottak 5000 kg tiszta trinitrotoluolt.⁷⁵ A csepeli Weiss Manfréd Gyár 1946. szeptember 7-én arról értesítette a Honvédelmi Minisztériumot, hogy „kész átvenni minden mennyiségű fémhulladékot...” (tehát hatástalanított robbanó testeket is), és egyben közli, hogy a „jelzett 6 vagonat már szállítják is”⁷⁶

67 HL. HM. 1947/Eln. 3 762. sz.

68 HL. HM. 1946/Eln. 25 870. sz.

69 HL. HM. 1946/Eln. 29 961. sz.

70 HL. Békétárgyalások anyaga, A/I/23. sz.

71 HL. HM. 1945/ált. 85 030. sz., október 10-én kelt irat.

72 HL. HM. 1945/Eln. 44 277. sz., a vállalt november 9-én kelt, átvételt igazoló levele.

73 HL. HM. 1946/Eln. 14 467. sz.

74 Hiczó György volt aknakutató tiszthelyettes visszaemlékezése. Jelenleg kaposvári lakos, a helyi rádiószerviz igazgatója. (Saját gyűjtés.)

75 HL. HM. 1945/Eln. 47 755. sz. (1945. november 16.)

76 HL. HM. 1945/ált. 88 181. sz.

Az aknakutatók által összegyűjtött anyagot felhasználták az árvíz-védelmi munkálatoknál is. Például a Honvédelmi Minisztérium egy alkalommal a Tiszán felgyülemlett jégtorlaszok — amelyek elsodrással fenyegették a hidakat — felrobbantására 10 tonna lőport, 2000 db gyu-tacsot és 3000 fm kettős angol gyújtózsínort biztosított.⁷⁷

Tudunk olyan esetekről is, hogy az aknakutatók hadianyaggal segí-tették a faszizmus ellen még harcoló Vörös Hadsereget és az új magyar hasereget. Előfordult ugyanis, hogy a földben lapuló aknák miatt nagy mennyiségű használható hadianyagot és katonai felszerelést nem lehet-t megközelíteni. Például a balatonboglári katonai raktárban (a ko-rábbi magtárban) nagy mennyiségű magyar és német felszerelési tárgy volt. Mielőtt a fasiszták elvonultak volna, az egész környéket, így a raktárt is aláaknázták, mivel az itt felhalmozott anyag elszállítására már nem volt idejük. Tűzszerészeink a raktárt és környékét megtisz-tították, s ezáltal hozzáférhetővé vált az értékes anyag. A német ere-detű felszerelés a szovjet csapatokhoz került, míg a magyar felszerelési anyagot a csertői fogolytáborból a faszizmus elleni harcra önként je-lentkezett honvédek kapták meg.⁷⁸

A Nagybjom környéki aknamezőkön igen sok lőszerral, fegyverrel megrakott teherautó vesztgelt: a németek üzemanyag hiányában már nem tudták elszállítani. Belelövöldöztek a gumiabroncsokba, az ajtók-ra és a motorházra aknát rögzítettek. Az itt dolgozó aknakutató járőr 30—35 teherautót, sok motorkerékpárt, aknavetőt és tüzérségi löveget vontatott ki, s adott át a helyi szovjet parancsnokságnak.⁷⁹

6. Az aknakutatók szociális helyzete és társadalmi megbecsülésük

Az eddigiekből megállapítható, hogy aknakutatóink jelentős ered-ményeket értek el és a demokratikus Magyarország célkitűzéseinek megvalósítását nem kis mértékben segítették. Teljesítményük nagy-ságát csak aláhúzhatják azok a mostoha munkakörülmények is, ame-lyek között önfeláldozó katonáink a gazdasági élet megindulását támo-gatták. Központi ellátásban hosszú ideig nem részesültek, s még rend-szeres ételmezésük sem volt biztosítva. A kezdeti időben elsősorban a helyi szervek és a lakosság önkéntesen és öntevékenyen gondoskod-tak ellátásukról.

A Somogy megyei főispán által nyújtott többszöri segítségről a ka-posvári honvéd kiegészítő parancsnokság így írt: „... a Somogy me-gyei főispán ismételtén 300 db konzervet és 23 000 millió pengőt jut-tatott a vármegye területén dolgozó tűzszerészek jutalmazására, illetve e munka során hősi halált haltak hozzátartozóinak, vagy megrokkant

⁷⁷ HL. HM. 1946/Eln. 25 068. sz.

⁷⁸ HL. HM. 1945/Eln. sz.

⁷⁹ Grósz József tisztes, volt aknakutató visszaemlékezése. (Saját gyűjtés.)

honvédek segélyezésére.” Ezt a gesztust a honvédelmi miniszter külön levélben köszönte meg a főispánnak.⁸⁰

Fejér megye Termelési Bizottsága a következő köszönőlevelet írta a 2. önálló aknakutató század parancsnokságának: „Börgönd vidékének aknamentesítése és felszántása során a század tiszti- és tiszthelyettesi kara és legényége kiválóan eredményes és önfeláldozó munkájáért kérjük, fogadja a dolgozó parasztság és a vármegye nevében hálás köszönetünket és nagyrabecsülésünket.

Örökké emlékezetes marad előttünk a béke katonáinak hősi küzdelme, amellyel a háború utolsó maradványait, a több éves gyomtakaróval borított és aknákat rejtő elvadult parlagokat visszahódították és sokszor életük feláldozása árán a mezőgazdasági újjáépítés és termelés szolgálatába állították.

Új honfoglalás volt ez, amely a hazáért hozott legnagyobb áldozatokkal egyenrangú.”⁸¹

A 7. honvéd kerület parancsnoka az aknakutatók anyagi helyzetét elemezve arról panaszkodott, hogy „az étkezési pénzből magukat fenntartani nem tudják. A községek lakosságának jóindulatára vannak utalva. Ez sincs meg mindenütt. De hosszabb időn keresztül egy helyben való tartózkodás esetén a községi előjáróság sem hajlandó díjtalanul az ételmezésükről gondoskodni. Szükségesnek tartanám a járőrök beszoztottai részére az étkezési pénzt oly módon megállapítani, hogy azon a napi ételmezésük beszerezhető legyen.”⁸² Az akkori nehéz helyzetben ilyen és hasonló esetek sűrűn előfordultak.

A veszprémi sajtó cikket közölt a Városlődön és környékén dolgozó tűzszerecskék hősi munkájáról. „Nem egy közülük életét vesztí munka közben” — írta és felrótta a Honvédelmi Minisztériumnak, hogy nem törődik a katonák ellátásával, azokkal, akik „eddig 40 vagon lőszert hatástalanítottak, illetve robbantottak fel”.⁸³

A katonák nemcsak éhesen, de sokszor megfelelő ruházat nélkül végezték rendkívül veszélyes munkájukat. Általában szedett-vedett, félig civil, félig katonaruhában dolgoztak, de ezek sem voltak megfelelő állapotban. Az intenzív munkát különösen a téli időszakban gátolták a ruhaellátás hiányosságai. Számtalan panasz hangzott el arról, hogy a „kifizetett ruhakoptatási díj a lábbelik javítására sem elegendő”.⁸⁴

Az 1. honvéd kerület parancsnoka a téli idősakra kénytelen volt az aknamentesítést leállítani, a beállott nagy hideg és havazások, hófúvások, valamint a legénység téliruha hiánya miatt.⁸⁵

A Honvédelmi Minisztérium 1945. június 19-én kelt rendeletében

80 *Kistiván Imre* t. szakaszvezető, mint aknakutató járőrparancsnok 1945. április 5-től július végéig végzett aknamentesítő tevékenységet Somogy megyében. E munka során 1945. május 15-én aknarobbanás következtében megsérült. Jelenleg Kaposvárott él. Foglalkozása villanyszerelő művezető. Munkásör. (Saját gyűjtés.)

81 HL. HM. 1946/Eln. 25 845. sz.

82 HL. HM. 1946/Eln. 2 879. sz.

83 Veszprémi Népújság, 1946. július 28-i száma, valamint a HL. HM. 1946/Eln. 23 030. sz.

84 HL. HM. 1946/Eln. 23 346. sz. (A 2. kerületi parancsnok július havi jelentése.)

85 HL. HM. 1946/Eln. 2639. sz., január 16-án kelt irat.

— meglehetősen későn — intézkedett a tűzszerész jutalomdíj kifizetésére:

— a talaj felszíne alá telepített, nem látható aknáért	100 pengő
— 3 kg-on felüli aknáért, gránátért	50 pengő
— 3 kg-on aluli gránátért, páncélöklőért, és egyéb lövedékért	30 pengő
— kézigránátért és gyújtóbombáért	20 pengő

kifizetését engedélyezte.⁸⁶

Sokszor azonban a rendeletileg járó összeget vagy egyáltalán nem, vagy csak késve kapták meg. Így az inflációs viszonyok között az értéktelen pengővel nem tudtak mit kezdeni.

Az aknakutatók műszaki felszerelése is rendkívül hiányos volt. Elektromos műszerekkel hosszú ideig egyáltalán nem voltak ellátva. Így a katonák maguk készítették munkaeszközeiket, az úgynevezett aknakutató villákat. Egy négy méteres rúd végére 40 cm hosszú tű-hegyes villát erősítettek. Ezzel minden talpalatnyi földet át kellett szúrkalni. Ha a villa hegye megakadt, akkor tudták, hogy ott lapul valami. Persze, ilyenkor sem mindig aknát találtak. A villa sokszor téglá- vagy vasdarabokban akadt meg. „Az aknakutató villa az érintő aknánál is nagyon jó szolgálatot tett, mert ha a nyelét bedugtuk a lombozat aljára — mondta el az egyik aknakutató — és óvatosan meg- ráztuk, akkor a botló aknák drótrendszer a villa nyelére felfutott — ami különösen napos időben — szépen csillogott, s így rögtön észre- vettük.”⁸⁷

Az aknakutatóknak nemcsak a rájuk leselkedő veszéllyel, a halál- félelemmel kellett megküzdeni, hanem a háború következményeként eléjük táruló látvány borzalmaival is. A kilőtt harckocsik mozdulatlan roncsai, frissen hantolt sírok és temetetlenül hagyott hullák százai még a közelmúltra emlékeztettek. Nagy figyelmet igénylő munkájukat sokszor a bomló hullák okozta, szinte kibírhatatlan bűzben kellett végezniük.

Az intenzív aknamentesítés hazánkban közel négy évig tartott, ez idő alatt a vázlatosan közölt eredmények mellett, súlyos veszteségek is érték népünket. Hozzávetőleg számítások szerint 1000—1200 tűzszerész és ötször ennyi polgári személy veszítette életét, illetve sebesült meg a háborúból visszamaradt lőszer- és aknarobbanások következté- ben. Csak egyetlen korabeli jelentés 894 személy névsorát tartalmazza, akik a Dunántúlon (a 4. honvéd kerület területén) meghaltak, vagy súlyosan megsérültek. Eszerint Nagybajom környékén 41 fő halt meg, nem számítva a súlyosan sebesült áldozatokat. E névsorból kitűnik, hogy igen sok gyermek, asszony és dolgozó földműves is életét vesz- tette.”⁸⁸ (Lásd az 5. sz. táblázatot).

⁸⁶ HL. HM. 1945/ált. 10 551. sz. — Az aknakutatók jutalmazását később még többször szabályozták.

⁸⁷ Lásd a 74. sz. jegyzetet.

⁸⁸ HL. HM. 1946/Eln. 29 820. sz., október 22-én kelt irat.

K I M U T A T Á S

AZ AKNAROBBANÁS OKOZTA BALESETEKRŐL A DUNÁNTULON 1945 JANUÁR--1946 OKTÓBER

Veszteség	1945												1946									
	H ó n a p o k												H ó n a p o k									
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
Halálos	16	8	55	151	138	87	96	65	58	11	11	5	18	5	37	30	27	25	22	19	9	1
Sebesült	1	-	2	42	25	16	1	8	11	10	-	5	1	6	2	2	7	6	5	2	3	-
Összesen	17	8	57	193	163	103	97	73	69	21	11	10	19	11	39	32	34	31	27	21	11	1

ÉVENKÉNTI ÖSSZEITÉS

	1945	1946
Halálos	701	193
Sebesült	121	34
Összesen	822	227

Jelzet: HL. HM. 1946/eln. 29 820., 33 722. sz.

5. sz. táblázat.

A korabeli napilapok és jelentések igen sok tragikus eseményről számoltak be, amelyek megdöbbenést, együttérzést váltottak és váltanak ki ma is az olvasókból. Olyan híradásokra gondolunk, mint például az, hogy Vácott „... a temetőben elhagyott lőszer felrobbant és a robbanásnak két gyermek volt az áldozata.”⁸⁹

A kor hősi küzdelmeit átélő szemtanúk alig tudták könnyeiket visszafojtani, amikor elmondták egy-egy szerencsétlenség történetét. Ezek az elbeszélések az aknakutatók életét és sorsát idézik fel megrázó erővel. Erdélyi József őrzető egyike volt azoknak, akik mindennap kijártak az aknamezőkre. Hősi halála mély megrendülést váltott ki bajtársaiban. Kisiván Imre aknakutató így emlékezett: „Erdélyi József tőlem 10—15 méterre dolgozott. Kicsit balra a két Proska testvér. Óvatosan haladtunk előre. Néha meg-megálltunk egy-egy cigarettát sodorni és közben egy kicsit pihenni, mert munkaközben minden idegszálunk pattanásig feszült. Fél 10-kor iszonyatos dörrenés rázta meg a levegőt, korom és füst volt mindenütt. Tőlem jobbra Erdélyi József őrzető az arcára bukva feküdt, megindultam felé, hogy megnézzem, mi történt vele. Erdélyi fetrengett, kínlódásában egyet fordult és rádobta magát egy másik aknára és az is felrobbant. Akkor láttam, hogy az akna mindkét lábát és karját leszakította. Ezt a látványt, amíg élek, nem tudom elfelejteni!

A légnymás engem is a földhöz csapott. Amikor pár pillanat múlva észhez tértem, egyetlen gondolatom volt, hogy Erdélyit onnan kihozzam. A katonáim közben óvatosan lépkedve mentek ki az aknamezőről a vasút vonalára.

Felrémlt bennem a gondolat: mi lesz akkor, ha megindul a botlódrotos? Ki tudja, hogy a föld még mit rejteget magában? Itt pusztulunk valamenyen.

— Gyilkosok! Bérencek!... ordítottam és sírtam. Erdélyit elértem. Felfogtam az ölembe. Lábammal tapogatva a halált rejtő földet, megindultam előre.

Amikor kiértem, katonáim körbefogtak. Sápadt és fehér volt mindenki.

— Orvost! Kötszert!

De honnan? Sem orvosi felszerelésünk, de még mentőládánk sem volt. Ingeinket repegettük szét és elkööttük bajtársunk lábát és karját tőben, hogy minél kevesebb vérvesztesége legyen.

Erdélyi élt és öntudatánál volt. Kérdezte:

— Mi van velem?

Nagyon hosszúnak tűnt az út Tolnatamásiig. Útközben Jóska vizet és cigarettát kért. Szenvedett! Állandóan azt kérdezte, mi van vele? Nem érzi a lábát! Kérte, nyomjam meg.

— Nyugodj meg, Jóskám. Nincs semmi baj! Meg fogsz gyógyulni — vigasztaltam s ingemet bevizeztem és azzal törölgettem meg az arcát. Csupasz felsőtestemmel álltam mellette és nagyon fájt a szívem.

89 HL. HM. 1948/ált. 439 297. sz.

— A főorvos urat keresem! — mondtam, amikor beértünk a kaposvári kórházba. — Behoztam egy aknaszedő katonát, akinek se keze, se lába. Szíveskedjenek segíteni, hogy életben maradjon.

A műtét háromnegyed ötig tartott, de nem tudtak már rajta segíteni. Erdélyi József, 22 éves kőröshegyi lakos, 1945. május 15-én meghalt a kaposvári kórházban, a 2095. sz. alatt volt a felvételi naplóba beírva.”⁹⁰

Egy korabeli halotti értesítésben olvasható: „A 2. honvéd önálló aknakutató század parancsnoka fájdalomtól szívvvel tudatja, hogy hön szeretett bajtársaink 1947. március 27-én délelőtt 12 órakor és 28-án délelőtt 12 órakor kötelességük hű teljesítése közben akna-robbantástól hősi halált haltak...” Ezután hat név felsorolása következik és a bajtársak búcsúszavai: „...szent fogadalmat teszünk, hogy az általuk végzett újjáépítést törhetetlen akarattal mi tovább folytatjuk.”

E tragikus szerencsétlenség egyik áldozatának özvegye, Sostorics Sándorné így emlékezik:

„Amikor a helyszínre értem, hatalmas robbanás helyét láttam, egy gödröt, ahol nem lehetett mást látni, csak emberroncokat. Én akkor 6 hónapos terhes voltam. Nem lehet ezt így elmondani! Rettenetes és borzasztó, hogy milyen érzés, mikor egy anya terhes, gyermeket vár és nincs apja, nincs aki segítse a nevelését és csak arra gondoltam, hogy születendő gyermekem sohasem fogja már látni az édesapját.”⁹¹

Grósz József tizedes sebesülésének történetét a következőképpen mondja el:

„1945. május 12-én sebesültem meg. Ez úgy történt, hogy a Rinyapatakba egy mozdony volt beledöntve. Kiemeléséhez előbb az elaknásított környéket kellett mentesíteni. A magas bozótban nem vettem észre, s ráléptem egy üvegaknára. A robbanás mindkét lábamat felhasította. A bajtársak azonnal segítségemre siettek. Bevittek Nagyatádra, ahol egy bolgár orvos elsősegélyben részesített. Utána a kaposvári kórházba kerültem. Soha nem felejttem el, hogy a 3666. akna robbant fel alattam, vagyis a baleset bekövetkeztéig 3665 aknát szedtem fel és mentesítettem.”⁹²

Az aknaszedés során számos katona áldozta fel életét. Becslésünk szerint számuk meghaladta a kétszázat.

Az egyszerű honvédek, tiszthelyettesek és tisztek hőstetteiről és hősi haláláról a magyar dolgozó nép mindenkor megrendülten és mély hállával emlékezik meg. Nélkülük elképzelhetetlen lett volna a békés alkotómunka megindulása, de talán az volt részükről a legnagyobb áldozat, hogy életük naponkénti kockáztatásával tízezrek életét mentették meg.⁹³

⁹⁰ Lásd a 80. sz. jegyzetet.

⁹¹ Az irat özv. Sostorics Sándorné tulajdonában. (Saját gyűjtés.)

⁹² Lásd a 10. sz. jegyzetet.

⁹³ Az aknakutatás és hatástalanítás közben hősi halált halt katonákról készített kimutatást lásd az 1. sz. mellékletben.

A tüzserészek hősiessége mellé méltán sorakozik fel azoknak a katonáknak a munkája, akik a magyar folyók és tavak, a közlekedés e fontos területeinek biztonságossá tételével érdemelték ki a megbecsülést. Ezek a katonák az újjáépítő magyar folyami flottillához tartoztak.

7. A magyar folyami flottilla bekapcsolódása az aknamentesítés munkájába⁹⁴

A fegyverszüneti szerződés értelmében a magyar kormány köteles volt gondoskodni a vízi utak aknamentesítéséről és hajózhatóvá tételéről. Ez tette szükségessé a flottilla létrehozását.

A felállításra kerülő demokratikus folyamórség zömét az újpesti volt folyamórségi szertár egykori legénysége képezte. Hozzájuk csatlakozott a „Csobánc” vontatóhajóról a szovjet csapatokhoz átállt Egri Jenő zászlós hat-nyolc katonájával. Ezek a folyamőrök először a gödöllői gyűjtőtáborba kerültek, ahol szolgálattételre jelentkeztek az alakulóban levő demokratikus honvédségnél. A debreceni Pavilon-laktanyába történt bevonulás után létszámuk 27 főre emelkedett. Ekkor találkozott a kis csoport Dezsényi Miklós őrnaggyal, aki ez időben kezdte meg az új folyamórség szervezését.

Ebből a huszonhét emberből jött létre a demokratikus hadsereg hadihajós alakulata, Honvéd Hadihajós Osztály elnevezéssel.

Az 1945. március 15-én létrehozott Hadihajós Osztály április 16-án települt át Budapestre, a rendelkezésére bocsátott régi óbudai folyamőr laktanyába. A laktanya épülete viszonylag szerencsésen vészelte át az ostromot. Még 1944 októberében kapott egy bombatalálatot, de csak az ajtókat, ablakokat rongálta meg. Az első feladat az volt, hogy az épületeket rendbehozzák.

Amikor már elfogadható körülményeket teremtettek a laktanyában, akkor kezdődött meg igazán a folyamórség osztállyá szerveződése. Csakhamar nyilvánvaló lett, hogy az előírt létszámnak megfelelő állományt igen nehéz lesz összetoborozni. Ez részben a demokratikus oldalon megmaradt régi folyamőrök viszonylag kis számával volt magyarázható (a volt horthysta dandár majdnem teljes állományával nyugatra vonult), részben pedig azzal, hogy a többi fegyvernemhez tartozó idősebb korosztályok egyidejűleg leszereltek. Elképzelhető, hogy ilyen kedvezőtlen körülmények között milyen jelentős volt a folyamórséghez való toborzás érdekében folyó intenzív felvilágosító politikai munka. A plakátokon meghirdetett bevonultatás és toborzás sikerrel zárult. Október 8-án a Hadihajós Osztály személyi állománya már 18 tisztből és 181 katonából állt.⁹⁵ A növekvő létszámmal azonban fokozódtak a nehézségek a felszerelés és ellátás terén. Szükségessé vált a

⁹⁴ E fejezethez felhasználtam két korábban megjelent írásomat. — Elődök nyomában, Nehéz napok, küzdelmes esztendőök. A honvéd folyamőr flottilla történetéből, Budapest, 1965.; Somogy megye aknamentesítése, Sorsforduló, Kaposvár, 1970. 80–103. o.

⁹⁵ Uo. — A létszámviszonyok 1946-ban nem változtak lényegesen. Erre vonatkozóan lásd a HL. HM. 1946/Eln. 5334. sz., február 5-én kelt jelentést, amely szerint az összlétszám 199 fő.

széthordott honvédségi ingóságok, technikai felszerelések felkutatása és összegyűjtése.

Az eredmény — a szorgos munka ellenére — nem valami megnyugtató képet mutatott: összesen 3 rossz állapotban levő csónakmotort gyűjtöttek.⁹⁶ Talán egyetlen fegyvernem sem szenvedett felszerelésben olyan súlyos veszteséget, mint a folyamórség. A horthysták és a nyilasok teljesen tönkretették a folyamórség anyagi eszközeit. A hajóegységek nagyobb részét a hitleristák elvitték, s amelyik hajóval nem boldogultak, azt elsüllyesztették. Vandál pusztításuk nem kímélte még a félig kész hajótesteket, a szerszámkészleteket, sőt a ladikokat sem. A nyugatra került magyar hajóállomány 60%-a Passauban az amerikai csapatok zsákmánya lett. (Érdekességként említjük meg, hogy a hajókat az amerikaiak később átadták Nyugat-Németországnak. 1950-ben a vízi járműveket a dagendorfi hajógyár 700 000 német márkáért megvételre ajánlotta fel a magyar államnak. A hónapokig elhúzódó tárgyalások végül is különböző okok miatt nem jártak sikerrel.)

Az aknakereső munka megindításához elsőrendű feladat volt a szer-tár, illetve a javítóműhely újjászervezése, ami szinte elháríthatatlan akadályokba ütközött. A romok közül néhány ócska kéziszerszámot sikerült kiválogatni. A visszaszivárgó régi szakmunkásgárda saját szer-számait hozta be a romos műhelyekbe, hogy az induláshoz szükséges alapfelszereléseket biztosítsák. Az öntevékeny munkának meg is lett az eredménye. November 6-án már felállítottak egy hajóács-műhelyt, amely Berkes Miklós alhadnagy parancsnoksága alatt megkezdte a ladikok és dereglyék javítását.⁹⁷

A Hadihajós Osztály hadrendje, alárendeltsége többször változott. Megalakulása időpontjában önálló egységként a Honvédelmi Minisztériumhoz tartozot. A Budapestre való beérkezés, majd az előírt szervezés végrehajtása és a létszám feltöltése után a Honvéd Hadihajós Osztály a következő feladatot kapta:⁹⁸

1. A szovjet dunai flottilla alárendeltségében közreműködni a Dunának a mágneses-indukciós aknáktól való mentesítésében.
2. Önálló hatáskörbe végrehajtani a Balaton aknamentesítését.
3. Felállítani az aknafigyelő és leszerelő állásokat a Dunán, a Szövetséges Ellenőrző Bizottság által elrendelt pontokon.
4. Kiemelni a Dunába süllyesztett hajókat és biztosítani a hajózható vízi utakat.

E feladatok szervezési vállalkozásokat követeltek meg. Az osztályt be kellett kapcsolni az új hadsereg újjáépítési áramkörébe. Így a Hadihajós Osztály önállósága 1946 januárjában megszűnt és az osztályt munkavezetési és anyagi szempontból a műszaki hadosztályba utalták. 1946. április 1-től 1947. szeptember 1-ig már szervezettszerűen is a

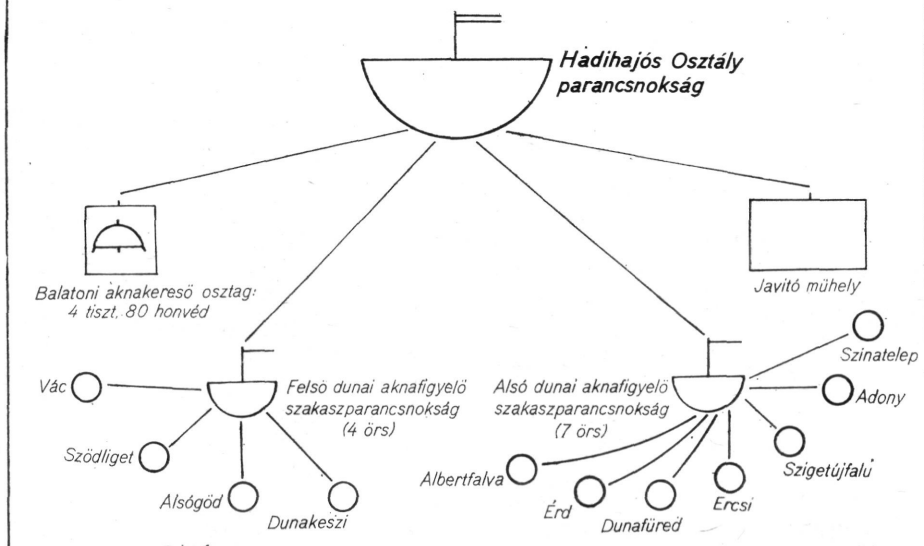
⁹⁶ A begyűjtött motorok kijavítására a HM 406 729,93 pengőt utalt ki. [HL. HM. 1945/Eln. 31 420. sz.]

⁹⁷ HL. HM. 1945/Eln. 43 664., valamint 1153. sz.

⁹⁸ Az 1945. decemberi honvédségi szervezési rendelet a Hadihajós Osztályt megszűntetendőnek tünteti fel. Ekkor dr. Tombor Jenő a SZEB-hez írt jelentésében javasolta a flottilla fenntartását — az itt felsorolt feladatok végrehajtása érdekében. Javaslátát a SZEB elfogadta. [Lásd HL. HM. 1945/Eln. 47 898. sz.]

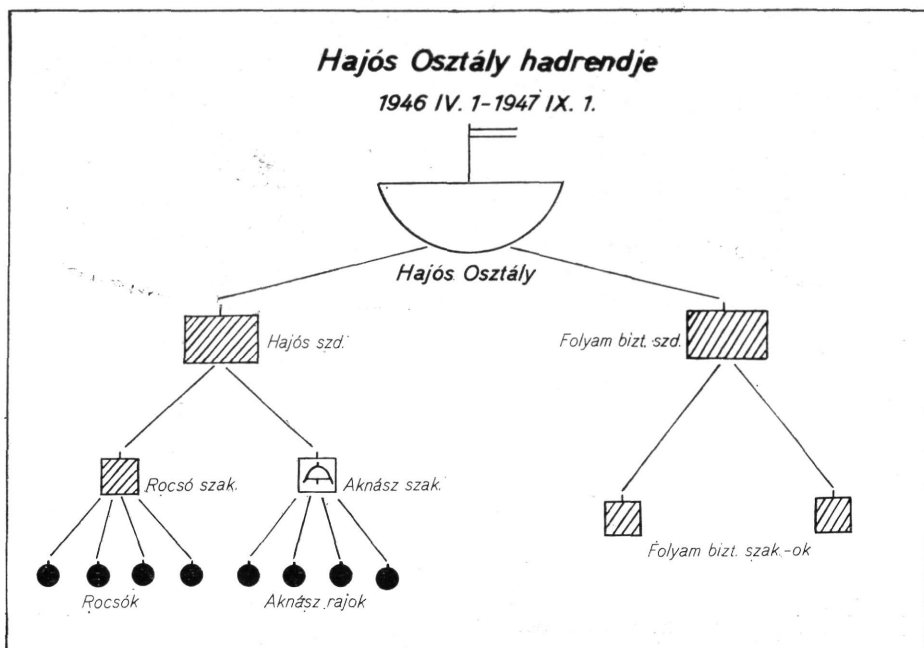
Hadihajós Osztály hadrendje

1945 III. 15 - 1946 IV. 1.

Hajós Osztály hadrendje

1946 IV. 1 - 1947 IX. 1.

6. sz. táblázat.

műszaki hadosztály, illetve a Műszaki Vezetési Törzs alárendeltségébe tartozott. Ez idő alatt elnevezésüket is megváltoztatták „Hajós Osztály”-ra, elhagyva a „hadi” jelzőt. A belső szervezés is megváltozott. Az új feladatoknak megfelelően, lényegében két — hajós és folyam-biztosító — századra tagozódott. (E szervezés részletesebb adatait a 6. sz. táblázat szemlélteti.) E szervezési változásokkal szinte egyidejűleg a Balaton aknamentesítésének nagy munkájába fogtak.

8. A Balaton aknamentesítése

A Hadihajós Osztályból kikülönítettek egy balatoni aknakutató osztagot, amely Petneházy Zoltán százados és helyettese, Hernádi Ferenc hadnagy vezetésével 1945. június 2-án indult el munkaterületére.

Először a Tihanyi-félsziget és a Szántód-i rév környékén dolgoztak. Itt a németek mintegy 400 érintő aknát telepítettek.⁹⁹ 1944 végén ezzel igyekeztek megerősíteni védelmi állásukat, hogy a Balaton átkelésre legkedvezőbb szakaszát arra alkalmatlanná tegyék.

A folyamőrök néhány ladikból és horpadt pontonból nehézkes úszótagokat készítettek, amelyeket evezőkkel hajtottak. Mivel aknakereső kötéllel nem rendelkeztek, kénytelenek voltak azt sérült polgári hajókról leszerelt sodronykötelekkel helyettesíteni. Hidvégi János fő-törzsrádmester (jelenleg néphadseregünk főtisztje) elbeszélésében hű képet ad a munkáról: „Egyszerű, kezdetleges eszközökkel kezdtük el a munkát. Felszerelésünk, amelyet magunk gyűjtöttünk össze, néhány utász ladikból, kereső kötélből, csórlókból állt. Reggeltől estig dol-

Jelentés kelte 1945	A Balatonból kifogott aknák száma	A forrás jelzete
Június 21-ig	70	HM. 1945/el. 30 412.
Augusztus 3-ig	80	HM. 1945/el. 32 954.
Augusztus 4-ig	87	HM. 1945/el. 36 048.
Augusztus 25-ig	136	HM. 1945/el. 36 048.
Augusztus 30-ig	200	HM. 1945/el. 36 582.
Szeptember?	240	Új Szó, 1946. aug. 4.

⁹⁹ HL. HM. 1945/Eln. 25 316. sz., valamint az Új Szó, 1946. augusztus 4. sz.

goztunk. Mivel nem volt kezünkben az aknák telepítési terve, nekünk kellett az aknákat felderíteni. Délelőttönként 15—20 kilométert eveztünk, s naponta 8—10 aknát szedtünk fel.”¹⁰⁰

A korabeli jelentések jó eredményekről számoltak be.

Alig két hónap alatt 240 érintő aknát tettek ártalmatlanná.

Nemcsak a hajózás vált így biztonságosabbá, hanem a felszínre hozott nagy mennyiségű robbanó anyagot kiválóan fel is lehetett használni az újjáépítési munkálatoknál. Egy hatástalanítás után szétzedett érintőaknában 50 kg trotil volt, így az elért eredmény 12 000 kg robbanóanyagot jelentett.¹⁰¹ A Tihanyi-félsziget környékét három méteres vízmélységig mentesítették. Ez azonban nem jelentette az aknaveszély megszűnését, hiszen az itt telepített 400 akna egy része (kb. 160 db) elszabadult a fenékhorgonyától és elsodródott a Balaton legtávolabbi részére is.¹⁰²

A felsorolt adatok önmagukért beszélnek, de természetesen nem tükrözik eléggé a munka veszélyességét. Minden akna kiemelésénél és hatástalanításánál fennállt a robbanás veszélye, ami valamennyi jelenlevő pusztulásához vezethetett volna. Így nem csoda, ha minden akna kiemelése komoly idegfeszültséget okozott. Jól példázza ezt az egyik balatoni aknakutató elbeszélése: egy alkalommal éppen egy felderített aknát emeltek ki a Balatonból csörlővel. Amikor az akna megjelent a víz felszínén, mindenkiben elhűlt a vér. Az emelőkötélen pontosan egy ólomszarvra tekeredett rá, melynek elhajlítása robbanást okoz.

A helyzetet az aknászmaster mentette meg. Egy katonát gyorsan a vízbe küldött, aki szinte a saját testével fedezte az aknát, nehogy az a ladik oldalának ütődjön. A továbbiakban már nem volt szükség parancsra. Az emberek úgy, ahogy voltak, ruhástól ereszkedtek a vízbe és féltő gonddal tekerték le a drótkötelet az aknáról, majd hatástalanították.

Amikor az osztag visszatért a kikötőbe, és a nagy idegfeszültség után megnyugodtak, az aknászmaster jelentette az esetet a parancsnokának és már élcelődve hozzátette: „Tessék elképzelni, ha valami történik, az egyetlen emelődarunk tönkrement volna!”

A Balaton megtisztításával egyidőben végezték el a zalai és a somogyi partok szárazföldi aknamentesítését is. Még a háború ideje alatt a védelemre berendezkedett alakulatok sok taposóaknát raktak le a befagyott Balaton jegére, amelyeket a víz a déli partra sodort. A kaposvári honvéd kiegészítő parancsnokság jelentése szerint a parnton és az iszapban feküdtek, és „felszedésük műszer nélkül lehetetlen”.¹⁰³

A flottillások azonban nem ismertek lehetetlent, és megközelítően

100 Akkor főtörzsőrmester, jelenleg a Magyar Néphadsereg alezredese. (Saját gyűjtés.)

101 HL. HM. 1945/Eln. 26 582. sz.

102 A nemzetközi tengerészeti jog előírása szerint a horgonyaitól elszakadt aknák önműködően hatástalanná kellett volna válni. Erre azonban nem minden esetben lehetett számítani, mert az aknák már régen víz alatt voltak, tömitéseik átnedvesedtek és testzárlatot okoztak, ami a robbanóképességüket továbbra is biztosította.

103 HL. Pécsi 4. honvéd kerületi parancsnokság iratai. 1945/Eln. 402. II. sz.

200 000 taposóaknát szedtek fel. Az osztagnál ekkor következett be az első súlyos baleset. Június 28-án Fritz István őrzető bal lábát egy felrobbanó akna leszakította.

A balatoni aknakutató osztag munkáját dicséri, hogy aknamentesítés közben a Sió-csatornából kiemelték az elsüllyesztett AN 1. jelzésű aknász naszádot,¹⁰⁴ valamint az elsüllyesztett „Csendőr 1.” és „Csendőr 3.” elnevezésű motorcsónakokat is. A Hadihajós Osztag javaslatára ezeket átadták a megalakult új demokratikus rendőrségnek.¹⁰⁵

Az aknakutató munka a téli hónapokban szünetelt, de a tűzszerek akkor sem pihentek. A sérült úszótestek helyreállításával foglalkoztak és szakmai továbbképzésen vettek részt. Készültek a tavasszal ismét meginduló munkára. Javították felszereléseiket és ismerkedtek a különböző víziakna típusokkal.¹⁰⁶

A szovjet parancsnokság a gyakorlati oktatásban képzett tengerésztiszteket bocsátott az aknakereső részleg rendelkezésére. Kijavított, üzemképes állapotban megkapták a „Tünde” és a „Széchenyi” nevű balatoni hajókat is.¹⁰⁷

1946-ban folytatódott a gyakorlati munka. A flottilla az előre elkészített terv alapján végezte a Balaton aknamentesítését. A mentesítendő vízterületet mezőkre osztották és ennek alapján hajtották végre az aknafelderítő, illetve aknamentesítő munkálatokat. (Lásd a 7. sz. táblázat.)

Ebben az évben a Balaton északkeleti, majd 1947-ben a délnyugati részének az aknamentesítését végezték el. Rendkívül veszélyes és fáradtságos munkát jelentett a parti nádasok átfésülése. Itt meglehetősen sok aknát találtak.

A lápos területek aknamentesítése során egy — az ilyen munkánál szokatlan eset történt. Már éppen nekikészülődtek, hogy kiemeljenek egy éles aknát, amikor az egyik katona nagyot kiáltott. Mindenki dermedten arra nézett, amerre mutatott. Az első pillanatban arra gondoltak, hogy valami botlódrótos aknát lát, hiszen a mocsaras területek ezekkel voltak tele. Amikor meglátták a rémület okát, még a parancsnok is tanácstalan volt. Nem volt ott sem botlódrótos, sem tányérakna, csupán egy jókora vízisikló tekerődött az akna oldalára.

Idegességükben csak később vették észre, hogy mennyire veszélyes munkájuk volt, az elektromos hatástalanító berendezést ugyanis a víz lönkre tette.

A folyamőrök csupán a lápos Kis-Balaton területén 15 aknát szedtek fel, illetve hatástalanítottak.¹⁰⁸ Siófok és Balatonszárszó aknamentesítésére — 1946-ban — 4750 munkaórát fordítottak.¹⁰⁹

Az új magyar hadsereg hadihajósainak kizárólagos érdeme, hogy a Balaton a hajózás, halászat és üdülés számára ismét biztonságossá vált.

104 HL. HM. 1946/Eln. 43 413. sz.

105 HL. HM. 1945/Eln. 32 957. sz.

106 Az aknaszedők magyarországi vizeken a következő aknatípusokkal találkoztak:

a) „M”-akna — vízben megfigyelt, lehorgonyzott akna.

b) „E”, érintő akna — úszó, érintésre robbanó.

c) „S”, sodor akna — mágneses indukciók alapján működik. A háború ideje alatt repülőről telepítették, illetve dobták vízbe.

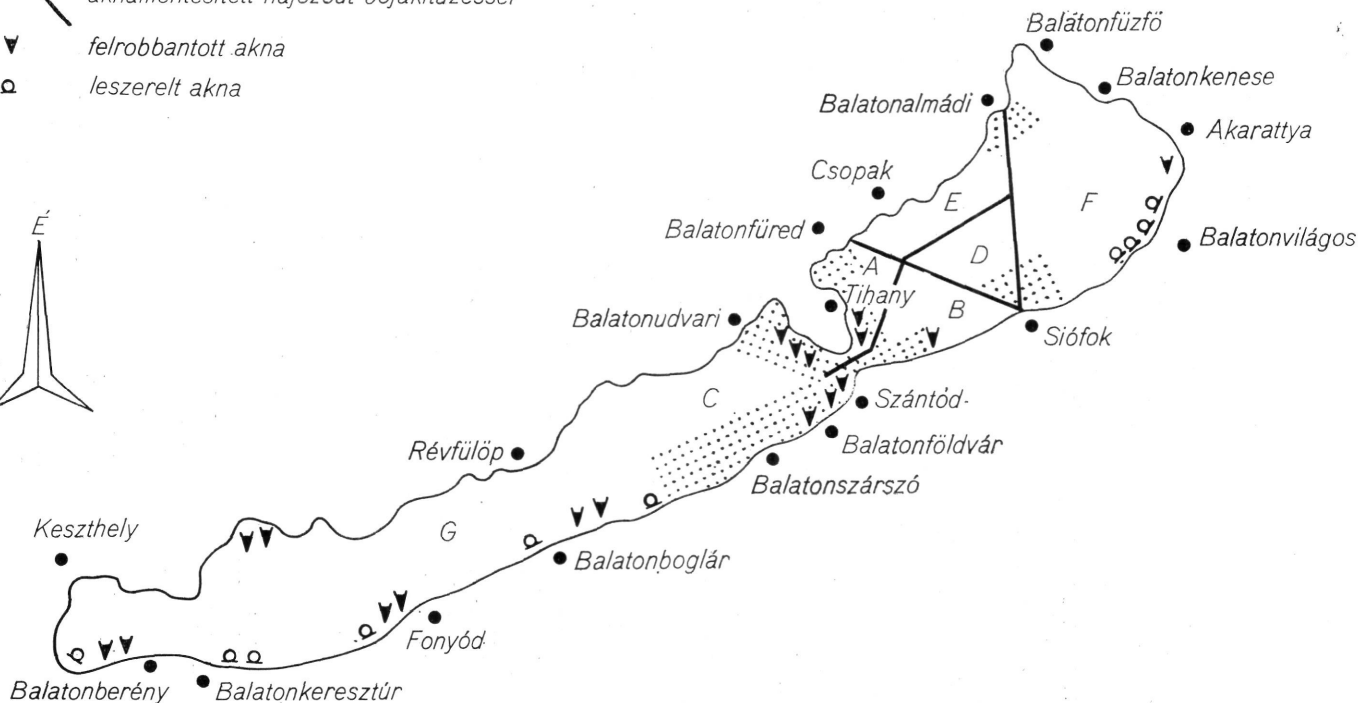
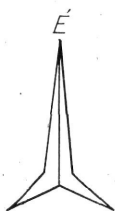
107 HL. HM. 1946/Eln. 33 413. sz.

108 Györgypál László: Műszaki csapataink az újjáépítésben. Honvéd, 1947. 4. sz.

109 HL. HM. 1946/Eln. 25 760. sz.

JELMAGYARÁZAT.

- 1945 évben
 A, B, C, 1946 évben átkeresett terület
 D, E, G, F, 1947 évben
 aknamentesített hajózóút bőjakitűzéssel
 felrobbantott akna
 leszerelt akna

7. sz. táblázat. A Balaton aknamentesítése.

9. A Duna aknamentesítése

A tavi hajózás mellett a folyami hajózás is megbénult. Ennek tulajdonképpen három oka volt:

1. az aknaveszély,
2. a hídroncsok,
3. a hajóállomány pusztulása.

A Hadihajós Osztály 1945. május 28-án kelt jelentéséből kitűnik, hogy a Duna aknamentesítése már az ország teljes felszabadítása előtt megkezdődött. A német fasiszta hadvezetőség a Dunát, mint fontos nemzetközi és stratégiai útvonalat, arra használta fel, hogy Kelet- és Délkelet-Európából az olajat és más értékes nyersanyagokat hátra szállítsa, illetve fegyvert, lőszer, élelmiszert, azaz mindennemű utánpótlási anyagot szállítson a harcoló csapataihoz.

Ennek a hadászati fontos útvonalnak a zavarására és bénítására, 1944 júniusában az angol—amerikai bombavetőök rendszeresen aknásiították a magyar Duna-szakaszt. Hat hónap alatt mintegy 1500 mágneses-indukciós aknát dobtak le a szűk és gázlós hajóutakba. A Dunának aknákkal való lezárása sikeres volt, mert a folyamon közlekedő hadi- és kereskedelmi hajók egymás után robbantak fel és valósággal rettegésben tartották a fasiszta német és magyar kereskedelmi forgalmat és hajózást.¹¹⁰

A Duna 424 km hosszúságú magyar szakasza is el volt aknásva, amit — megfelelő technikai eszközök hiányában — a Hadihajós Osztály nem tudott hatástalanítani. Ezért ezt a feladatot a szovjet dunai flotta rombolónaszádjai végezték. Ezek a hajók a Duna hajózási útvonalát 15—20-szor fésülték át, mindaddig, míg az aknaveszély feltételezhetően megszűnt. A fokozott óvatosság azért vált szükségessé, mert az angolszász mágneses-indukciós fenékaknák közül elég sok időzítve volt, és esetleg csak többszöri áthaladás után robbant fel. Voltak ezek között még akusztikus aknák is, melyeket viszont az áthaladó hajók hajócsavar-zöreje robbantott fel.

A Honvéd Hadihajós Osztály kezdetben aknafigyelő őrsökkel vett részt a Duna aknamentesítésében. A magyar aknafigyelő őrsök be-mérése alapján a szovjet flotta rombolónaszádjai kb. 1000 aknát semmisítettek meg.¹¹¹ Később a Szövetséges Ellenőrző Bizottság haditengerészeti osztálya utasította a magyar Hadihajós Osztályt, hogy hajókkal is kapcsolódják be a mágneses-indukciós aknák megsemmisítésébe. A feladat végrehajtásához azonban biztosítani kellett a legfontosabb előfeltételt: alkalmas vontatónaszádot kellett beszerezni. A feladat a Hadihajós Osztályra hárult, s végrehajtásában közreműködött az osztály műszaki szolgálatának vezetője, Jánosa Sándor alezredes és üzemvezetője, Bognár Jenő százados, akik már a felszabadulás előtt is ezekkel a kérdésekkel foglalkoztak a Haditechnikai Intézetben.

Mínthogy ebben az időpontban fémből készült hajók demagnetizá-

¹¹⁰ Aknafigyelő utasítás a folyami flotta számára, 1952. 3. o. Ideiglenes aknászutásítás a folyami flotta számára, 1953. 3—4. o.

¹¹¹ Uo.

lása Magyarországon nem volt lehetséges, nem maradt más hátra, mint a szükséges vízi járműveket fából megépíteni. A faanyagot a Hadihajós Osztály műszaki közegeinek útmutatásai alapján a bakonyi erdőgazdaságban termelték ki. A hajók megépítése 1947 tavaszán az óbudai laktanya udvarán kezdődött meg. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság rendeletére a Közlekedési Minisztérium 2 db 75 LE-s Lángmotort bocsátott az osztály rendelkezésére. A hajók FAM 1. és FAM 2. (fatestű aknászmotoros) elnevezést kapták és a szovjet dunai flottilla aknaromboló naszádjával együtt részt vettek a Budapest alatti Duna-szakasz mágneses-indukciós aknáktól¹¹² való megtisztításában. E munka lényegében 1947 végén fejeződött be.

1947 végén kérdésessé vált a flottilla további léte. Felmerült ugyanis, hogy korszerű viszonyok között szükség van-e a folyami flottillára? Egyesek nem látták szükségesnek önálló folyami alakulat fenntartását. A flottilla munkáját műszaki, illetve utászalakulatokkal akarták helyettesíteni. Döntő érvük az volt, hogy az aknamentesítési munkák nagyjából befejeződtek, s az évek óta víz alatt levő, érzékeny műszerű aknák tönkrementek, tehát a hajózás számára nem veszélyesek.

A flottilla fenntartása mellett kardoskodóknak be kell bizonyítaniuk a hadihajós szakemberek állítását, hogy az évek óta víz alatt levő aknák robbanásveszélyesek és ennek következtében a további aknakutatást végző folyamórség a korszerű hadsereg fontos részét képezi. Ez utóbbival kapcsolatban igen sok vitacikk és tanulmány jelent meg, és ezekben általában a hadihajózás fenntartása mellett foglaltak állást.

Tárkányi főhadnagy egy új aknakereső műszert készített, amellyel december 21-én Szászhalombattán kísérletet hajtottak végre. Egy indukciós aknának kiserelték a pulzusszámláló óráját, amelyet a parton helyeztek el és azt egy kábellel összekötötték a vízben levő aknával. Főlébocsátották a keresőszerkezetet, amelyben az indukált áram pulzálásregés száma működésbe hozta az impulzusszámláló órát. Az akna felrobbant és ezzel bebizonyosodott, hogy a gyújtófej az akna legkényesebb része és maga az akna is robbanóképes.

A szászhalombattai kísérleti robbantás és a vita minden tekintetben igazolta a szakemberek állítását és ezzel új alapot teremtettek a hadihajós alakulat további fejlesztésére.

*

Az Ideiglenes Magyar Nemzeti Kormány felhívása alapján szervezett új magyar hadsereg antifasiszta, demokratikus feladatok megoldására születt. E hadsereg gyakorlati tevékenysége azt igazolja, hogy

¹¹² Az angol repülőgépekről ledobott mágneses aknák következtében 1944 húsvétjától az ősz végéig kb. 200 vontató-, személyszállító és úszóhajó pusztult el. A matrózok állandó rettegésben várták, hogy hajójuk melyik pillanatban kerül az akna mágneses előterébe. A mágneses aknákat két méretben (460 és 760 kg-os), azonos szerkezettel alkalmazták. A mágneses erőter változása hozta működésbe.

valóban mindent megtett a sajátosan katonai, az új magyar népi állam előtt álló célok megvalósítása érdekében.

A felszabadult magyar területeken alapvető feladatként jelentkezett a termelő munka beindítása. Az ország akkori gazdasági helyzete ezt nem csak megkövetelte, de akadályozta is. A magyar nép önfeláldozó, minden erejét megfeszítő munkájáról az e kort tárgyaló gazdaságtörténeti munkák plasztikus képet festenek. Kevés szó esett azonban arról, hogy az új magyar hadsereg minden erejével Magyarország újjépítése szolgálatában állott.

Nem volt célunk, hogy bemutassuk a hadsereg egészének az újjáépítésben betöltött szerepét, csupán arra törekedtünk, hogy felvázoljuk a hadsereg tevékenységének egy részét, amelyet az ország szárazföldi és vízi területeinek aknamentesítése során végzett. Az aknamentesítés jelentőségét növeli, hogy az életbiztonság megteremtése mellett hozzájárult a földosztáshoz, a mezőgazdasági termelő munka feltételeinek megteremtéséhez; a közúti forgalom megindításához; ipari célokra alkalmas robbanóanyag biztosításához, a romeltakarítási, bányászati munka megkezdéséhez.

Az újjáépítés minden résztvevőtől lemondást, gigászi erőfeszítést követelt. Ez katonáinkra is vonatkozott, elsősorban az aknakutatókra, tűzszerészekre, akik tevékenységük minden percében a halállal néztek szembe. A veszélyességet fokozta, hogy rossz technikai és anyagi ellátás mellett végezték társadalmilag szükséges munkájukat.

A magyar nép mindig szeretettel fog emlékezni az aknamentesítés során kapott szovjet, bolgár segítségre és azokra a magyar katonákra, akik életüket kockáztatva hozzájárultak a magyar újjászületéshez.

1. sz. melléklet

Az aknakutatás hősi halottai

	Név, rendfokozat	Elhalálozás	
		ideje	helye
1.	Ali János Gábor honvéd	1946. IV. 27.	Gyöngyösoroszi
2.	Amelza Ádám honvéd	1945. V. 22.	Nagybajom
3.	Andok István törzsőrmester	1947. III. 27.	Székesfehérvár
4.	Asztalos István szakaszvezető	1945. XI. 12.	Alsóregmec
5.	Bajzát József szakaszvezető	1945. VI.	Alsóregmec
6.	Bakó Gábor honvéd	1946. IV. 11.	Ludovika Akadémia
7.	Bakó Lajos őrmester	1946. III. 13.	Bajna
8.	Balogh Sándor Imre őrmester	1945. VI. 24.	Pálmonostor
9.	Barócsi Sándor szakaszvezető	1945. IX. 11.	Mérk
10.	Berkó István honvéd	1946. IV. 27.	Gyöngyösoroszi
11.	Blaskó István honvéd	1946. V. 9.	Budapest
12.	Blaskó József honvéd	1945. V.	Adony
13.	Bogyó András őrmester	1947. IV. 24.	Börgönd puszta
14.	Borbély János honvéd	1945. V. 5.	

	N é v, rendfokozat	elhalálozás	
		ideje	helye
15.	Borsai István őrmester	1945—1946.	
16.	Bugyi István szakaszvezető	1946. V. 2.	Nagykörös
17.	Csuty Lajos őrmester	1946. VII. 9.	Adony
18.	Daróczi Sándor szakaszvezető	1945. IX. 11.	Mérk
19.	Diriczki János törzsőrmester	1946. I. 17.	Mérk
20.	Dirják András honvéd	1946. IV. 11.	Ludovika Akadémia
21.	Domonkos Gyula honvéd	1945. VI. 19.	Nagybajom
22.	Dorobina Antal szakaszvezető	1948. IX. 22.	Budapest
23.	Dudás Imre szakaszvezető	1945. VII. 25.	Szirma
24.	Egei Elek főtörzsőrmester	1948. I. 7.	Mesztegyő
25.	Elhart István honvéd	1945. XI.	Tác
26.	Eőry István szakaszvezető	1948. III. 6.	Balatonfőkajár
27.	Erdélyi József őrvezető	1945. V. 15.	Szabadhidvég
28.	Faludi László őrvezető	1945. VIII. 3.	Hont
29.	Farkas Ferenc honvéd	1946. XI. 26.	Kápolnásnyék
30.	Fehér Antal őrmester	1945. IV. 27.	Feldelező
31.	Fekete József honvéd	1945. V. 23.	Nagybajom
32.	Fekete Károly honvéd	1945. VIII.	Füle
33.	Flórika Sándor őrvezető	1946. II.	Kaba
34.	Főcén Mihály szakaszvezető	1945. VII. 14.	Börgöndpuszta
35.	Fülöp István honvéd	1945. VI.	Börgöndpuszta
36.	Fülöp József honvéd	1945. VI.	Börgöndpuszta
37.	Gajdácsi László őrvezető	1945. XI. 22.	Mezőszentgyörgy
38.	Gál István törzsőrmester	1947. III. 27.	Budapest
39.	Gáti Bálint őrvezető	1945. VII.	Börgöndpuszta
40.	Gáty József dr. százados	1945.	Bécsikapu tér
41.	Geisel Pál honvéd	1946. III.	Tamási
42.	Gucsman Gyula őrmester	1946. III. 12.	Székesfehérvár
43.	György József szakaszvezető	1946. XII. 2.	Budapest
44.	György Miklós honvéd	1945. IV. 27.	Feldelező
45.	Hacsi János honvéd	1945. VII. 25.	Szirma
46.	Harangozó Ferenc tizedes	1946. V. 7.	
47.	Hareuder (Hazenauer) János honvéd	1946. IV. 11.	Ludovika Akad.
48.	Horváth Albert honvéd	1945. VI. 7.	
49.	Horváth István tizedes	1946. X. 4.	Alsónémedi
50.	Horváth István tizedes	1946. XI. 1.	Budapest
51.	Horváth János honvéd	1946. IV.	Sopron
52.	Horváth Mihály tizedes	1946. VI. 5.	Balassagyarmat
53.	Horváth Sándor honvéd	1946. IV. 11.	Ludovika Akad.
54.	Husz János őrvezető	1945. VII.	Börgöndpuszta
55.	Jablonszky Pál szakaszvezető	1946. VI. 6.	Gárdony
56.	Jasper György őrvezető	1945. VI. 20.	Vokány vá.
57.	P. Józsa Imre alhadnagy	1945. VII. 30.	Hajdúnánás
58.	Juhász Ferenc honvéd	1945. XI. 3.	Drávaszabolcs
59.	Juhász Géza honvéd	1945. XI. 3.	Drávaszabolcs
60.	Kállai Péter honvéd	1945. V. 29.	Gyermely
61.	Karaba János honvéd	1946. II. 25.	
62.	Karakas Mihály őrmester	1946. IX. 17.	Miskolc
63.	Kardos János törzsőrmester	1946. VII.	Szolnok
64.	Kása István tizedes	1945. IV. 27.	Feldebrő
65.	Kasza Mihály törzsőrmester	1945. XI. 27.	Gyoma
66.	Kaszás János tizedes	1946. VII. 15.	
67.	Kiss Dániel törzsőrmester	1946. XII. 4.	X. ker. Rend. kap.
68.	Kiss Imre honvéd	1946. VIII. 7.	Harsány

	Név, rendfokozat	Elhalálozás	
		ideje	helye
69.	Kiss József tizedes	1945. VIII. 29	Nagybajom
70.	Klemm Vilmos őrmester	1946. VIII.	Nagybérierdő
71.	Kompis György honvéd	1947. VI. 20.	Sárszentágota
72.	Id. Konrád Ferenc honvéd	1945. IV. 21.	Budafok
73.	Koshán László honvéd	1946. IV. 11.	Ludovika Akad.
74.	Kovács Béla őrmester	1947. VI. 20.	Sárszentágota
75.	Kovács Ferenc szakaszvezető	1947. XI. 12.	Bácsalmás
76.	Kovács Ferenc tizedes	1947. XI. 7.	Sopron
77.	Kovács Imre aknaszedő	1945. V.	Abda
78.	Kovács István honvéd	1945. XI. 3.	Drávaszabolcs
79.	Kovács István honvéd	1946. IV. 11.	Ludovika Akad.
80.	Kovács János honvéd	1946. IV. 1.	Fülek
81.	Kovács Miklós honvéd	1946. VI. 6.	Gárdony
82.	Kovács Zoltán szakaszvezető	1945. XI. 12.	Alsóregmec
83.	Köteles István honvéd	1946. IV. 27.	Gyöngyösoroszi
84.	Kővári Béla főtörzsőrmester	1946. VI. 6.	Gárdony
85.	Kövesdi János honvéd	1946. III. 13.	Bajna
86.	Kujbus György József őrzető	1945. VII. 31.	Polgárdi
87.	Lagzi István honvéd	1945. IX. 25.	Csepel
88.	Lakatos János őrmester	1946. V. 2.	Nagykőrös
89.	Lédermajer Lajos törzsőrmester	1945. XI. 24.	Nagybajom
90.	Lengyel László törzsőrmester	1945. IX. 17.	
91.	Lieber József	1945. IV.	Győr
92.	Magyar József törzsőrmester	1948. IX. 25.	Debrecen
93.	Magyar Lajos őrmester	1945. V. 31.	Csurgó
94.	Malmos Ferenc honvéd	1945. VIII. 27.	Nagybajom
95.	Marek János szakaszvezető	1947. XII. 25.	Ferihegyi reptér
96.	Maurer János tizedes	1945. VII. 27.	Nagybajom
97.	Matul József őrmester		Adony
98.	Matyisz Kálmán őrzető	1946. VII. 13.	Soroksár
99.	Maximus István honvéd	1945. XI. 4.	Mezőkeresztes
100.	Mayer Nándor szakaszvezető	1945. V. 29.	Gyermely
		1945. IX. 25.	Sérülésébe belehalt
101.	Mélykuti Mihály őrmester		Gyöngyösoroszi
102.	Menyhárt János honvéd	1946. IV. 27.	Nagybajom
103.	Mészáros György őrmester	1945. V. 22.	
104.	Mészáros Gyula honvéd	1946. VI. 18.	
105.	Meszterics István honvéd	1945. VIII. 4.	
106.	Meződi Károly szakaszvezető	1946. VII. 27.	Alsóregmec
107.	Miklós Lajos szakaszvezető	1945. VII. 20.	Esztergom
108.	Molnos Gyula alhadnagy	1948. I. 7.	Mesztegyő
109.	V. Molnár József őrzető	1945. VII.	Tácz
110.	Motill József őrmester	1945. V. 21.	
111.	Müller István honvéd	1946. IV. 11.	Ludovika Akad.
112.	Nagy Bálint p. a.	1945. X. 27.	Gyoma
113.	Nagy István hadnagy	1947. III. 27.	Székesfehérvár
114.	Nagy Kálmán tizedes	1945. VIII. 4.	
115.	Nagysági János hadnagy	1945. IX. 22.	
116.	Nemesfalvi Vendel tüzszerész	1945. IV.	Győr
117.	Nesz György honvéd	1945. VI. 20.	Vokány
118.	Neubauer Rezső tizedes	1946. IV. 25.	Székesfehérvár
119.	Nyiri József honvéd	1945. VIII. 3.	Hont
120.	Orbán Elek őrmester	1947. III. 27.	Székesfehérvár
121.	Orbán Ferenc szakaszvezető	1946. IV. 11.	Ludovika Akad.
122.	Oszlár Béla honvéd	1946. III. 2.	
123.	Óri József János őrzető	1946. IV.	Sopron

	Név, rendfokozat	Elhalálozás	
		ideje	helye
124.	Padkorsák János honvéd	1945. VIII. 17.	
125.	Paksi István szakaszvezető	1946. IV. 26.	Törökbálint
126.	Pallagi Lajos őrmester	1945. V.	Székesfehérvár
127.	Papp Ferenc honvéd	1946. IV. 11.	Ludovika Akad.
128.	Papp István honvéd	1945. IX. 6.	Nagybajom
129.	Pék József szakaszvezető	1945. VII. 6.	Nagybajom
130.	Pelsőczy Pál tizedes	1946. IX. 10.	Nagytétény
131.	Pető Márton honvéd	1945. IV. 2.	Miskolc
132.	Pintér Ferenc honvéd	1945. VI. 20.	Vokány vá.
133.	Pisch József tiszthelyettes	1946. VI.	Tárkány
134.	Podvacsék János fűszerész	1945. VII. 17.	Bácsa
135.	Polgár Ferenc honvéd	1946. IV. 25.	Székesfehérvár
136.	Pomázi Tibor őrmester	1945. X. 27.	Gyoma
137.	P. Posa Imre alhadnagy	1945. VII. 30.	Hajdúnánás
138.	Rajnai Géza főtörzsőrmester	1947. III. 31.	Bolondvárpuszta
139.	Riba Lajos honvéd	1945. VIII. 29	Nagybajom
140.	Schnitz István őrvezető	1946. IV. 25.	Székesfehérvár
141.	Schneilner Rudolf őrvezető	1947. III. 28.	Zámoly
142.	Schrauf János honvéd	1945. VI.	Zámoly
143.	Somogyi József	1946. V.	Nagybajom
144.	Soós Sándor őrvezető	1945. VIII.	Polgárdi
145.	Soós József őrvezető	1945. V. 31.	Csurgó
146.	Sostorics Sándor őrmester	1947. III. 27.	Székesfehérvár
147.	Sörös Ferenc honvéd	1945. X. 18.	Hont
148.	Staub István honvéd	1946. V. 9.	Budapest
149.	Sümegei Sándor szakaszvezető	1945. VIII. 29	Nagybajom
150.	Sütő József szakaszvezető	1945. VII.	Börgöndpuszta
151.	Szabó Béla őrmester	1946. VI.	Kislód
152.	Szabó Lajos törzsőrmester	1947. II. 7.	Vereb (Farkasgyepű)
153.	Szalay Dezső alhadnagy	1946. VII. 25.	Feldebrő
154.	Szalay Ferenc őrvezető	1945. XI. 27.	Iharosberény
155.	Szalai Vince honvéd	1945. XI.	Tác
156.	Szántó Béla őrmester	1946. VI.	Farkasgyepű (Városlód)
157.	Szécsi Dávid honvéd	1945. VII. 30.	Hajdúnánás
158.	B. Szekeres László szakaszvezető	1947. III. 27.	Székesfehérvár
159.	Széki István (János) törzsőrmester	1946. V. 9.	Budapest
160.	Szemán Pál honvéd	1945. XI. 12.	Alsóregmec
161.	Szilágyi János tizedes	1947. II. 7.	Vereb
162.	Szilágyi Sándor honvéd	1945. VII. 15.	Székesfehérvár
163.	Szilvási Balázs tüzserész	1946. II.	Soly
164.	Szurovcsák József őrmester	1945. VI. 19.	Nagybajom
165.	Tacsi Miklós honvéd	1945. VII. 30.	Hajdúnánás
166.	Takács Lajos őrmester	1946. IV.	Sopron
167.	Tandler István őrvezető	1945. VII. 31.	Esztergom
168.	Tarcali Dezső honvéd	1946. III. 26.	Seregélyes
169.	Temesvári Dömötör A. főhadnagy	1946. IV. 11.	Ludovika Akad.
170.	Tóka Ferenc törzsőrmester	1945. VIII. 13	
171.	Tóth Ferenc őrvezető	1946. IV. 11.	Ludovika Akad.
172.	Tóth Gábor tizedes	1945. VII. 30.	Hajdúnánás
173.	Tóth Kálmán törzsőrmester	1945. XI. 3.	Drávaszabolcs
174.	Tóth Lajos főhadnagy	1945. VI. 26.	Drávaszabolcs
175.	Trapp György honvéd	1945. XI. 3.	Drávaszabolcs
176.	Ugró József honvéd	1946. V. 2.	Nagykörös
177.	Vágusz Jenő szakaszvezető	1947. III. 31.	Seregélyes

	Név, rendfokozat	Elhalálozás	
		ideje	helye
178.	Varga Mihály tüzserész	1946. II.	Győr
179.	Végvári Ferenc őrvezető	1946. VI. 18.	
180.	Vékony László őrmester	1945. VII. 30.	Hajdúnánás
181.	Vettoing Mihály honvéd	1946. IV. 11.	Ludovika Akad.
182.	Viglási István tőrzsőrmester	1945. V. 22.	Nagybajom
183.	Wandellár Ottó tüzserész	1945. IV.	Győr
184.	Zalecker Lajos őrvezető	1945. VII. 31.	Esztergom
185.	Zsemler József honvéd	1945. IX.	Balatonfőkajár

ТИБОР ГЕЛЛЕРТ:

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ОТРЯДОВ РАЗВЕДКИ МИННО-ВЗРЫВНЫХ ЗАГРАЖДЕНИЙ И ПИРОТЕХНИЧЕСКИХ КОМАНД НОВОЙ ВЕНГЕРСКОЙ АРМИИ В 1945—1947 ГГ.

Резюме

В последний период второй мировой войны территория Венгрии тоже стала ареной оперативных боевых действий. В ходе тяжелых боев была уничтожена большая часть экономических ресурсов, был парализован транспорт и сеть связи. Действующие войска обеспечивали свои боевые действия сооружением инженерных заграждений, постановкой минных полей. Под землю и на поверхность земли была заложена масса различных мин. Заминированные территории и после прекращения боев означали большую опасность для населения, а во многих местах препятствовали скорейшему началу восстановительных работ.

Разминирование территории нашей родины начали освободительные советские и болгарские войска, для которых это было специфично военной задачей. В эти работы включились также и части венгерской армии, организованные и обученные для разведки минно-взрывных заграждений.

Необходимость разминирования минных полей и удаления и обезвреживания неразорвавшихся снарядов подтверждается политическим и экономическим значением этой деятельности. На большей части сельскохозяйственных угодий нашей страны из-за опасности взрыва невозможно было ни начать раздел земли, ни приступить к возделыванию. Героическая деятельность разведчиков-пиротехников и подрывников дала возможность начать созидательный труд. Своей работой они спасли жизнь множества людей и большое количество материальных ценностей, и, применяя минно-взрывное имущество, содействовали уборке развалин и возобновлению работы на шахтах и рудниках.

Разминирование-траление наших водных путей — Дуная и Балатона — проводили матросы заново организованной венгерской речной флотилии. Их деятельность позволяла вновь начать судоходство и рыболовство.

Разминирование минных полей и минно-подрывные работы требовали от миноразведчиков, пиротехников большой отваги, более того, во многих случаях им приходилось жертвовать своей жизнью. Деятельность наших разведчиков, специалистов по подрывному делу, которую они проводили со слабым снаряжением и в условиях плохой обеспеченности, вызвала большую признательность со стороны населения. Опасность их работы документируется такими фактами, что в обсуждаемый период в ходе этой деятельности пало смертью храбрых почти 200 солдат, и сотни солдат пострадали, получив тяжелые ранения, и стали инвалидами на всю жизнь.

Эта статья написана в память погибших, и с тем, чтобы воздать заслуженную честь оставшимся в живых минерам, пиротехникам, подрывникам, которые в большой мере содействовали началу новой жизни в нашей стране.

TIBOR GELLÉRT:

TÄTIGKEIT DER MINENSUCH- UND FEUERWERKERFORMATIONEN DER NEUEN UNGARISCHEN ARMEE IN DEN JAHREN 1945—1947

Resümee

In der letzten Periode des zweiten Weltkrieges ist auch Ungarn zum Kriegsgebiet geworden. Im Laufe der schweren Kämpfe ging ein großer Teil der wirtschaftlichen Kraftquellen des Landes zugrunde, Verkehrs- und Nachrichtenetz wurden lahmgelegt. Die Kampftruppen sicherten ihre Kampftätigkeit unter anderem durch technische Sperren, Minenfelder. Eine Unmenge von Minen wurden teils ober-, teils unterirdisch angelegt. Die verminten Gebiete bedeuteten auch nach Beendigung der Kampfhandlungen eine große Gefahr für die Bevölkerung und verhinderten an manchen Stellen den ehebaldigsten Beginn des Wiederaufbaus.

Die Entminung Ungarns — diese eigenartig militärische Aufgabe — haben die befreienden sowjetischen und bulgarischen Formationen begonnen. Später haben sich in diese Arbeit auch die zu diesem Zweck organisierten und ausgebildeten Formationen der neuen ungarischen Armee eingeschaltet.

Die Notwendigkeit der Entfernung der Minen und Geschosse beweisen auch ihre politische und wirtschaftliche Bedeutung. Auf einem großen Teil des landwirtschaftlichen Gebietes des Landes konnte wegen der Explosionsgefahr weder der Boden aufgeteilt, noch bearbeitet werden. Das heldenhafte Standhalten der Minensucher und Feuerwerker ermöglichte es, mit der produktiven Arbeit zu beginnen. Mit ihrer Tätigkeit haben sie Menschenleben und große Mengen von materiellen Werten gerettet. Und mit Sprengmaterial haben sie zu den Aufräumungsarbeiten und zum Beginn der Arbeit in den Bergwerken beigetragen.

Die Entminung der Gewässer des Landes — der Donau und des Plattensees — haben die Matrosen der neuorganisierten ungarischen Flußflottille durchgeführt. Ihrer Tätigkeit war es zu danken, daß Schifffahrt und Fischerei wieder einsetzen konnten.

Die Minenräumung und Entschärfung erforderten von den Leuten heldenhaftes Standhalten, oft sogar das Leben. Ihre Tätigkeit, die sie mit mangelhafter Ausrüstung, bei spärlicher Versorgung verrichteten, hat ihnen große Anerkennung seitens der Bevölkerung verschafft. Wie gefährvoll ihre Arbeit war, das beweist der Umstand, daß im besagten Zeitraum ungefähr 200 Soldaten dabei den Tod fanden und mehrere hundert schwere Verletzungen davontrugen und fürs ganze Leben zu Krüppeln wurden.

Die Studie will den noch lebenden, sowie den bereits toten Minensuchern und Feuerwerkern, die in großem Maße dazu beigetragen haben, daß im Lande das Leben wieder beginnen konnte, ein Denkmal setzen.